

Pölyttäjäystävällinen kunta

– keinoja pölyttäjien auttamiseen ja
haitallisten vieraslajien hallintaan kuntien viheralueilla

Suomen luonnonsuojeluliiton koulutuspaketti 19.12.2025

Kuva: Titta Vikstedt

Euroopan unionin
osarahoittama

Koulutuspaketin sisältö

- Luonnonvaraiset pölyttäjät ja niiden tarpeet [s. 8](#)
- Keinoja pölyttäjien auttamiseen [s. 32](#)
- Haitalliset vieraslajit [s. 64](#)
- Vieraslajien torjunta [s. 108](#)
- Mitä Luonnonsuojeluliitto tarjoaa kunnille? [s. 124](#)
- Loppurefleksio ja palaute [s. 135](#)

Isohoikkakirvari. Kuva: Tapio Kujala

TAUSTAA

Niittysinisiipi. Kuva: Titta Vikstedt

Luonnonsuojeluliiton pölyttäjätö 2024–2028

- Osa Priodiversity LIFE -monimuotoisuushanketta
- **Luonnonsuojeluliiton tavoite** edistää pölyttäjien elinolosuhteita erityisesti rakennetuissa ympäristöissä, ml. vieraslajien hallinta
- **Pääkohderyhmät:** kunnat, kotipuutarhurit ja taloyhtiöiden asukkaat
- Lisäksi yhteistyötä vapaaehtoisten ja yritysten kanssa

*Pysyt kärryillä
tilaamalla
koko hankkeen
[uutiskirjeen](#).*

Yhteistyö Ylöjärven ja Naantalın kanssa

**Koulutusta,
viestintää ja
hoitokokokeiluja
pilottialueilla.**

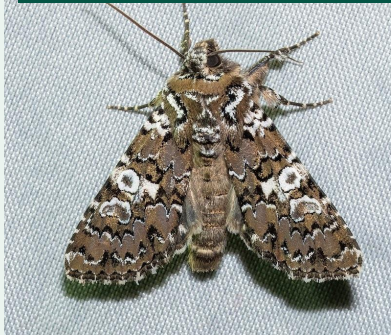
**Tuloksia levitetään
muihin kuntiin!**

Infokyltti, laikuittaisia kylvöaloja, hiekkaharjannetta ja pesäpaikkoja
pölyttäjille Naantalın Soinisissa. Kuva: Titta Vikstedt

Mikä pölyttävä olisit? Miksi?

Mieti itseksesi.

OLIIVINEILIKKÄYÖKKÖNEN

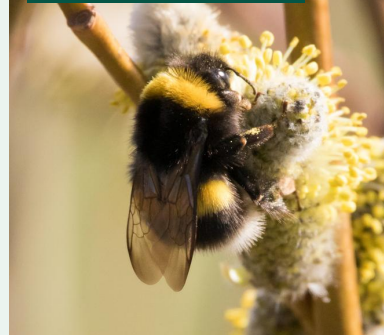
Kuva: Rünno Pärtel (CC-BY-NC 4.0)

HOHTOMAAMEHILÄINEN

Kuva: Pekka Malinen (CC-BY-NC 4.0)

MANTU KIMALAINEN

Kuva: Tapio Kujala

HOIKKAKUKKAJÄÄRÄ

Kuva: Pentti Ketola (CC-BY-NC 4.0)

PARVIKIRVARI

Kuva: J. Tyllinen (CC-BY-NC 4.0)

JUHANNUSKIMALAINEN

Kuva: Jani Järvi (CC-BY-NC 4.0)

VERIMAAMEHILÄINEN

Kuva: Jani Järvi (CC-BY-NC 4.0)

HOHTOSINISIIPPI

Kuva: Titta Vikstedt

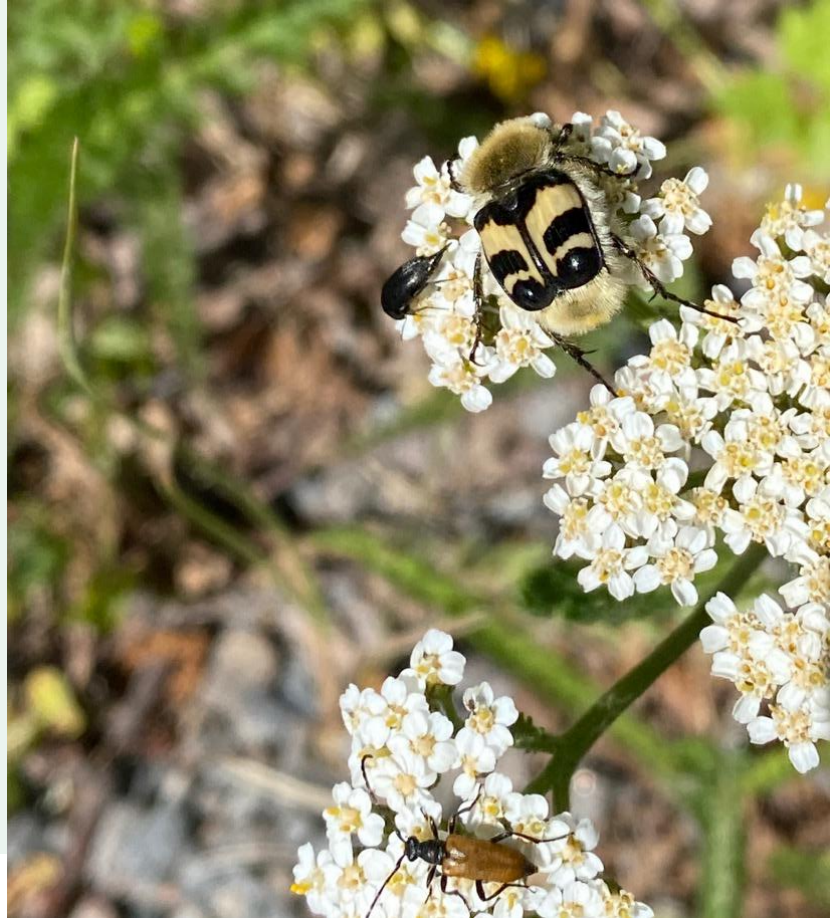
*Olisitko joku
näistä?
Vai muu laji?*

PÖLYTTÄJÄT JA NIIDEN TARPEET

Kuva: Titta Vikstedt

Mikä on pölyttäjä?

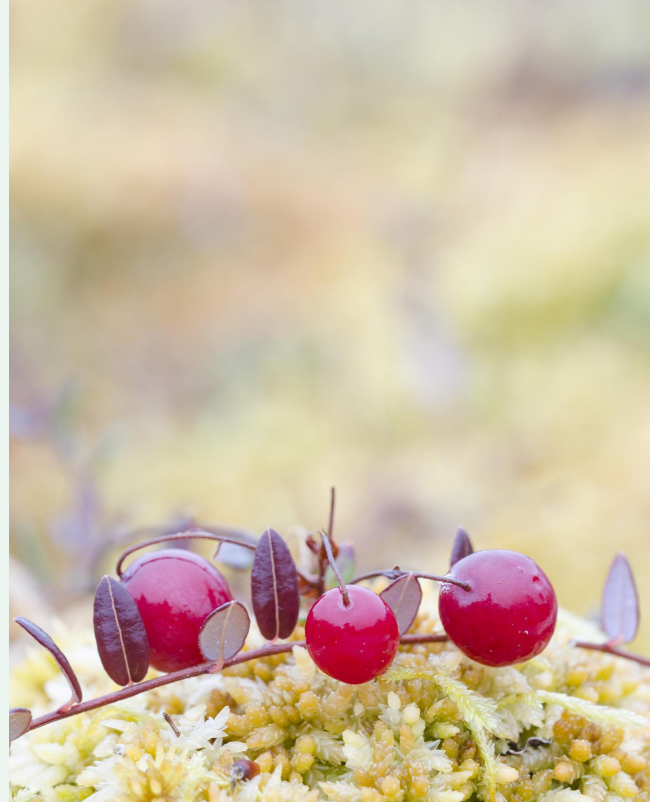
- Eläin, joka etsii kukista mettä, siitepölyä tai molempia
- Samalla voi suorittaa pölytyksen
 - Eläimen mukana kukan heteistä siitepölyä kulkeutuu kukan emiin → hedelmöitys
- Suomessa vain hyönteiset pölyttäjinä
 - Arviolta vähintään yli 2500 lajia
- Muualla maailmassa myös linnut ja nisäkkäät pölyttävät

Kimalaiskuoriainen ja muita kovakuoriaisia. Kuva: Titta Vikstedt

Pölyttäjien merkitys

- Kasvit pystyvät lisääntymään suvullisesti ja ihmiset saavat ruuaksi hedelmiä, marjoja ja siemeniä
- ~ 90 % maailman kukkakasveista riippuu tai hyötyy pölytyksestä
 - Nämä kasvit tärkeitä ekosysteemien toiminnalle: tarjoavat muille lajeille ravintoa, elinympäristöjä ym. resursseja
- ~ 75 % viljelykasveista hyötyy pölytyksestä
 - Vaikutukset sadon määrään ja laatuun

Karpalo. Kuva: Pentti Sormunen

Tärkeimmät luonnonvaraiset pölyttäjät

KIMALAISET

Pensaskimalainen. Kuva: Titta Vikstedt

ERAKKOMEHILÄISET

Pitkäsarvimehiläinen.
Kuva: Tapio Kujala

PERHOSET

Neitoperhonen. Kuva: Eerik Voimanan

KUKKAJÄÄRÄT

Hentokukkajäärä. Kuva: Tapio Kujala

KUKKAKÄRPÄSET

Parvikirvareita. Kuva: Tapio Kujala

Kimalaiset

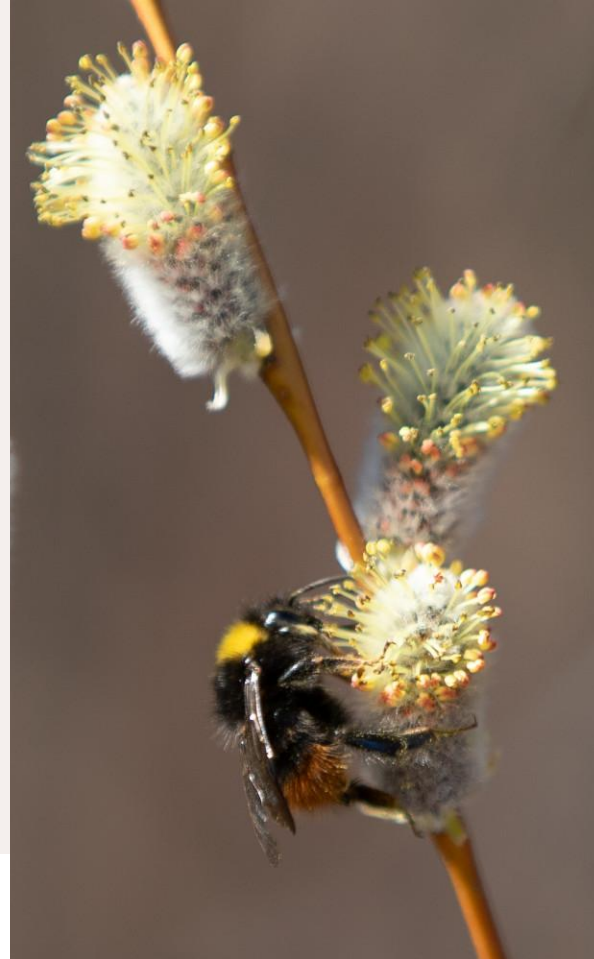
- Kimalaiset ovat rotevia ja pörröisiä mesipistiäisiä eli mehiläisiä: suurimpia ovat kimalaiskuningattaret
- Suomessa 37 eri kimalaislajia
- Tehopölyttäjä pörröisyyden ja siipilihasten värähtelystä syntyvän resonanssin vuoksi
- Suurin osa kimalaisista perustaa oman yhdyskunnan
 - Poikkeus: loiskimalaiset, jotka varastavat pesän alkuperäiseltä kuningattarelta tai munivat omat munansa kuningattaren munien joukkoon

Kivikkokimalainen (yllä) ja kivikkoloiskimalainen (alla).
Kuvat: Tapio Kujala

Kimalaisen vuosi

- Täydellinen muodonmuutos muiden mehiläisten tapaan: muna, toukka, kotelo, aikuinen
- Talvehtinut kuningatar perustaa aikaisin keväällä pesän
 - Pesäpaikat aurinkoisissa ympäristöissä: maakolat, lahokannot, heinätuppaat, linnunpöntöt, ullakot yms.
- Ensin syntyy työläisiä, heinä-elokuussa syntyvät uudet kuningattaret ja lisääntymiskykyiset koiraat
 - Vanhat kuningattaret kuolevat, vanha pesä jää hunningolle
- Hedelmöitetyt kuningattaret talvehtivat maakoloissa

Pensaskimalainen. Kuva: Titta Vikstedt

Kimalaiset pärjäävät, kun

- Kevään ja kesän sääolot ovat suotuisat
- Tarjolla mettä ja siitepölyä eli runsaasti kukkivia kasveja
 - Keväällä pajut, muut kukkivat puut ja pensaat, sipulikukat
 - Tärkeitä elinympäristöjä niityt, kedot, tienpienareet
 - Suosittuja ravintokasveja esim. maitohorsma, ruusuruoho, ahdekaunokki, hiirenvirna, kanerva, maitikat, vadelma, voikukka
- Tarjolla sopivia pesä- ja talvehtimispaikkoja

Kimalaiset huopaohdakkeella. Kuva: Titta Vikstedt

Erakkomehiläiset

- Suomen n. 240 mesipistiäislajista ~ 80 % erakkomehiläisiä
- Tehokkaita ja tärkeitä pölyttäjiä
- Elävät nimensä mukaisesti erakkona eli eivät muodosta yhdyskuntia
 - Osa lajeista loisivia: munivat toisten mehiläisten pesiin
- Pesä useimmiten maassa, mutta myös puun koloissa, ontoissa kasvien varsissa tai hyönteishotelleissa

Erakkomehiläisen vuosi

- Talvehtivat munana, toukkana tai esikotelona pesissä maan alla, puukoloissa tai ontoissa korsissa
 - Emo kerännyt pesäkoloon siitepölyä toukkien ruuaksi
- Käyvät läpi täydellisen muodonmuutoksen: muna, toukka, kotelo, aikuinen mehiläinen
- Monet erikoistuneet keräämään ravintonsa tietyn lajin tai lajiryhmän kukista: kuoriutuvat, kun sopivat kukat kukkivat
 - Aikaisille lajeille tärkeitä ravintokasveja pajut
- Koiraat kuolevat parittelun jälkeen, naaras rakentaa pesän

Kuva: Maarit Voimanen

Erakkomehiläiset viihtyvät, kun

- Löytyy eri lajeille tyypillisiä pesänrakennuspaikkoja
 - Mm. paljaat maalaikut, iäkkäät puut, lahopuu, putkilokasvit
- Tarjolla on eri aikaan kukkivia kasvilajeja
 - Esim. pajut, voikukat, leskenlehdet, marjapensaat, sarjakukkaiset, mykerökukkaiset, ruusut, vaahtera, leinikit, kellokukat, maitohorsma, kurjenpolvet, hernekasvit
 - Tärkeitä elinympäristöjä metsät, paahderinteet, pihat, niityt, puistot, pientareet, kulttuuriympäristöt
- Pesäpaikat ja ravinto sijaitsevat lähellä toisiaan ja sää suosii

Iskosverimehiläinen. Kuva: Tapio Kujala

Perhoset

- Perhosia maassamme n. 2300 lajia
- Näyttävät päiväperhoset tunnetuimpia, mutta suuri osa perhosista liikkuu öisin
 - Yöperhosia mm. yökköset, mittarit ja kiitäjät
- Aikuisten perhosten ravintona yleensä kukkien mesi, mutta myös mahla ja hedelmien nesteet
 - Osa aikuisista ei syö lainkaan
- Toukat syövät kasvien muita osia (juuret, lehdet)
 - Tyypillisesti erikoistuneet tiettyyn ravintokasviin

Perhosen vuosi

- Käyvät elämän aikana läpi täydellisen muodonmuutoksen: muna, toukka, kotelo, aikuinen perhonen
- Osa talvehtii aikuisena mm. karikkeessa, lehtikasoissa, rakennusten suojissa
 - Keväällä (jopa helmikuun lopulla) lentoon ja lisääntymään
- Osa talvehtii toukkana tai kotelona
 - Toukka- tai kotelovaihe voi kestää useamman vuoden
- Jotkut talvehtivat munana: yl. loppukesän perhoslajeja
- Osa talvehtii ensin munana, sitten toukkana tai kotelona

Kaaliperhosen toukkia. Kuva: Maarit Voimanen

Perhosia voi bongata, kun

- Tarjolla on mesikasveja aikuisille läpi kauden
 - Mm. kukkivat puut ja pensaat, sipulikukat, eri aikoihin kukkivat luonnonkasvit, perennat
 - Tärkeitä elinympäristöjä metsänreunat, paahdeympäristöt, pajukot, niityt, kedot
- Säästetään toukkien ravintokasveja – myös "rikkakasveja" kuten nokkosia ja pujoa
- Tarjotaan talvisuojapaikkoja mm. lehti- ja risukasoja
- Vähennetään valosaastetta

Sitruunaperhonen. Kuva: Titta Vikstedt

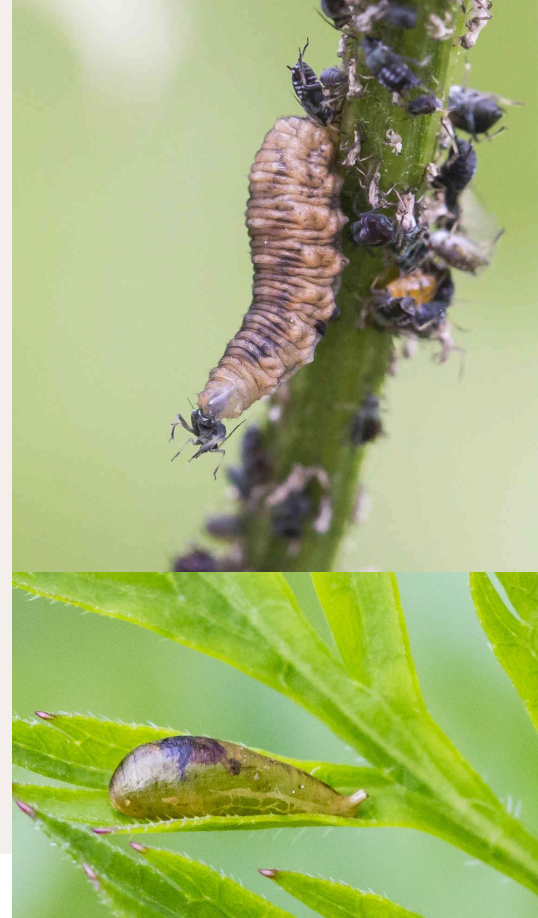
Kukkakärpäset

- Suomessa kukkakärpäsiä lähes 400 lajia
- Kukkakärpästen merkitystä pölyttäjinä aliarvioitu, koska melko vähän tutkittu
 - Myös muissa kärpäsryhmissä tärkeitä pölyttäjiä
- Aikuiset syövät kukkien mettä ja siitepölyä
- Toukat syövät lajista riippuen lahoavaa aineista, kasveja, sieniä, kirvoja tai muita pikkuhyönteisiä
- Osa muistuttaa pistiäisiä – kärpäsillä on kuitenkin vain 2 siipeä (pistiäisillä 4 siipeä)

Kukkakärpäsen vuosi

- Käyvät elämän aikana läpi täydellisen muodonmuutoksen: muna, toukka, kotelo, aikuinen kärpänen
- Munavaihe yleensä lyhyt: jopa vain pari päivää
- Toukkavaiheita useampi, kesto lajikohtainen:
- Kotelovaihe kymmenestä päivästä talvehtimisjaksoon
- Aikuisina elävät yl. vain muutaman päivän tai viikon ajan
- Tyypillisesti kärpäsen elämä kestää yhden vuoden
- Osa lajeista talvehtii Suomessa, osa vaeltavia lajeja

Kukkakärpäsen toukka (yllä) ja kotelo (alla).
Kuvat: Heikki Luoto / Flowerpecker

Kukkakärpäset menestyvät, kun

- Aikuisille on sopivia mesikasveja
 - Suosivat avoimia kukkia, koska useimmilla lyhyet suuosat
 - Keväällä pajut, muut kukkivat pensaat ja puut, kesällä mm. asterikasvit, ruusut, sarjakukkaiset, ristikukkaiset
 - Tärkeitä elinympäristöjä kosteikot, metsänreunat, lehdot, ruderaatit, kulttuuri- ja perinnebiotoopit, vanhat jalopuut
- Toukille tarjotaan sopivia elinympäristöjä
 - Mm. kosteikot, lahopuu, muu lahoava aines
- Talvehtimispaikkoja on tarjolla
 - Karike, komposti, muu lahoava aines, puunkolot, vesistöt

Kukkajäärät

- Kovakuoriaisista etenkin sarvijääriin kuuluvat kukkajäärät toimivat pölyttäjinä
- Sarvijääriä Suomessa n. 85 lajia, joista valtaosa kukkajääriä
- Aikuisten kukkajäärien ravintona mesi ja siitepöly
- Toukat elävät lahon puuaineksen sisällä

Kukkajäärän vuosi

- Kovakuoriaisten muodonvaihdos on täydellinen
 - Munasta kuoriutuu toukka, joka kehittyy yl. 3–7 toukkavaiheen kautta koteloksi, josta kuoriutuu lopulta aikuinen
- Suurin osa munii puun kuoren halkeamiin, osa poraa puiden kuoreen kuopan munimista varten
 - Muutaman lajin toukkien ravintoa ruohovartiset kasvit
- Toukat ovat alttiita monille vaaroille, mutta samalla tärkeä osa ravintoverkkoa
 - Mm. tikat syövät jäärien toukkia

Viherkukkajäärä. Kuva: Jaakko Mattila (CC-BY-NC 4.0)

Kukkajäärät viihtyvät, kun

- Aikuisille on mesikasveja
 - Mm. päiväkakkara, kärsämöt, mesiangervo, karhunputki
- Toukille on lahoppuuta
 - Osa lajeista erikoistuneita: toukalle on oltava tietty puulaji, joka on tietyn kokoinen ja tietyn verran lahonnut
 - Puistojen ja pihojen vanhojen jalopuiden lähettäviltä voi löytää kiinnostavia lajeja
 - Monet lajeista ovat uhanalaisia, koska metsätalous on vähentänyt lahoppuun määrää

Rusokukkajäärä siiankärsämöllä. Kuva: Maarit Voimanen

Pölyttäjien tarpeet

SOPIVIA ELINYMPÄRISTÖJÄ

Perinneympäristön hoitoa Lohjan Kokkilan kedolla. Kuva: Liisa Hulkko

MESIKASVEJA

Päivänkakkara, metsänätkemä ja siankärsämö. Kuva: Raisa Kyllikki Ranta

PESÄ-, SUOJA- JA TALVEHTIMISPAIKKOJA

Pajukkomaamehiläinen. Kuva: Tomi Salin (CC-BY-NC 4.0)

SUOJAA ULKOISILTA HAITTATEKIJÖILTÄ

Valkopajuangervo. Kuva: Titta Vikstedt

Uhkatekijät

Elinympäristöjen väheneminen

Kemikaalit ja saasteet

Kilpailevat tarhatut pölyttäjät

Kuva: Mauri Mahlamäki

Mesikasvien väheneminen

Taudit ja loiset

Haitalliset vieraslajit

Ilmastonmuutos

Pölyttäjien tila

- Arviointi hankalaa seurantatietojen puutteellisuuden vuoksi
- Uhanalaisten lajien määrät nousseet kaikissa tärkeimmissä pölyttäjärühmissä
 - Lähes joka viides mesipistiäinen ja perhonen uhanalainen
- Uhanalaistuneita etenkin perinnebiotooppien ja paahdeympäristöjen lajistossa

Isoapollo (EN). Kuva: J. Tyllinen (CC-BY-NC 4.0)

LUKUVINKKEJÄ

- Forsman D. & Vesikko O. 2025. **Päiväperhoset Suomen luonnossa**. Helsinki: Otava.
- Haarto A. & Kerppola S. 2007. **Suomen kukkakärpäset ja lähialueiden lajeja**. Helsinki: Suomen ympäristökeskus.
- Heliölä J., Kuussaari M. & Pöyry J. 2021. [Pölyttäjien tila Suomessa. Kansallista pölyttäjästrategiaa tukeva taustaselvitys](#). Suomen ympäristökeskuksen raportteja 34/2021.
- Heliövaara K., Mannerkoski I. & Siitonen J. 2004. **Suomen sarvijäärät**. Helsinki: Tremex.
- Luoto L., Luoto H. & Siltala A. M. 2021. **Ötökät lähiluonnossa**. Helsinki: Readme.fi.
- Parkkinen S., Paukkunen J. & Teräs I. 2022. **Suomen kimalaiset**. Jyväskylä: Docendo.
- Silvonen K., Kulmala K., Waselius P. & Silvonen J. 2024. **Suomen perhoset ja toukat: Osa 1**. Helsinki: Hyönteistarvike TIBIALE Oy.
- Silvonen K., Top-Jensen M. & Fibiger M. 2014. **Suomen päivä- ja yöperhoset: Maastokäsikirja**. Østermarie: Bugbook Publishing.
- Ympäristöministeriö 2022. [Kansallinen pölyttäjästrategia ja toimenpidesuunnitelma](#). Helsinki: Ympäristöministeriö.

LINKKEJÄ YMS.

- [iNaturalist-sovellus](#)
- [Laji.fi: Suomen lajitietokeskus](#)
- [Luontoportti: Lajien tunnistaminen on helppoa](#)
- [Luontotyyppien punaisen kirjan verkkopalvelu](#)
- [Punaisen kirjan verkkopalvelu](#)
- [Suomen perhoset Facebookissa](#)
- [Suomen ötökät – Bugs of Finland Facebookissa](#)
- [Ötökkätieto](#)
- [Pölyttäjät.fi](#)

KEINOJA PÖLYTTÄJIEN AUTTAMISEEN

Pensaskimalainen. Kuva: Titta Vikstedt

Alkuun näillä keinoilla

PELASTAKAA PERINNEBIOTOOPIT

Perinneympäristön laidunnusta Turun saaristossa. Kuva: Titta Vikstedt

VAALIKAA JA LISÄTKÄÄ ELINYMPÄRISTÖJÄ

Uusniitty Tampereen Nekalassa. Kuva: Titta Vikstedt

AJOITTAKAA TIENLAITOJEN NIITTO

Tienlaitaa keskikesällä Liedossa. Kuva: Titta Vikstedt

VÄHENTÄKÄÄ RUOHONLEIKKUUTA

Kukkiva nurmikko. Kuva: Titta Vikstedt

Pelastakaa perinnebiotoopit

- Kaikki perinnebiotoopit eli perinneympäristöt uhanalaisia luontotyyppejä
- Niiden katoaminen pääasiallinen syy pölyttäjälajiston uhanalaistumiseen
- Tärkeä turvata kaikki vähintään kunnostuskelpoiset perinnebiotoopit rakentamiselta ja ottaa ne hoidon piiriin
- Ilman hoitoa perinnebiotoopit kasvavat umpeen ja luontoarvot menetetään

Perinnemaisematalokoot Seitsemisessä. Kuva: Tommi Taipale

Mikä perinnebiotooppi?

- Perinnebiotooppi = perinteisen maatalouden (niiton tai laidunnuksen) synnyttämä luontotyyppi, kuten niitty, keto tai hakamaa
- Ennen karjaa tarvittiin peltoviljelyyn: laidunsivat niityillä ja tuottivat viljelyyn tarvittavia lannoitteita
 - Niitto, laidunnus ja lannan keruu loi ja piti yllä valoisia, melko vähäravinteisia ja luonnoltaan monimuotoisia ympäristöjä
- 1900-luvulla maatalous teollistui → perinneympäristöjen määrä romahti: 1800-l. loppuun verrattuna 1 % jäljellä

Perinnebiotooppeja on hoidossa tällä hetkellä vain noin 32 000 ha.

Kuntien viheralueita ja kotipihoja on yht. yli 300 000 ha.

Yhä 1960-luvulla perinnebiotooppien pinta-ala oli n. 90 % suurempi kuin nykyään.

Heinäntekoa 1930-luvulla Naantalin Luolalassa.
Kuva: Museovirasto, Kansatieteen kuvakokoelma.
Tunniste KK8343:33.

● Ensin perinnebiotooppien kartoitus

- Pohja hoitotoimien, niittyverkoston kehittämisen ja maankäytön suunnitteluun
- Alkuun voi päästä olemalla yhteydessä elinvoimakeskuksen perinnebiotooppi-vastaavaan (esim. puhelinvaihteen kautta)
- Elinvoimakeskuksilla hyvä käsitys arvokkaiksi luokitelluista perinnebiotoopeista – usein myös hoitosuunnitelmat järjestyvät heidän kauttaan
- Kartoittamalla voi löytyä kunnostuskelpoisia alueita

Perinnebiotooppien päivitysinventointia Inarissa. Kuva: Marko Korkeasalo

- **Seuraavaksi hoitosuunnitelmien laadinta ja hoito**

- Perinnebiotoopit vaativat jatkuvaa ylläpitoa, jotta luontoarvot säilyvät
- Hoitosuunnitelmien laadinta kaikille vähintään kunnostuskelpoisille perinnebiotoopeille
- Hoito kunnan omana työnä, ostopalveluna tai yhteistyössä esim. asukkaiden tai järjestöjen kanssa

Lampaat hoitavat kunnostettua perinnebiotooppia Rovaniemen kotiseutumuseolla.
Kuva: Marjut Kokko

● Rahoitus ja resurssit

- Kunnissa käytetään jo paljon resursseja avointen alueiden hoitoon
→ perinnebiotooppien hoitoon tulisi satsata samalla tavalla
- Jos budjetti ei anna myöten, hyödyntäkää perinnebiotooppien kunnostukseen ja/tai hoitoon osoitettuja rahoituksia
- Resurssit hoitoon voivat järjestyä esim. ympäristönsuojelun ja viheryksikön yhteistyöllä

*Onko hoito
kunnan oikeassa
yksikössä?*

*Voitteko vähentää
tavanomaista
hoitoa ja käyttää
vapautuvaa rahaa
tai henkilöstö-
resurssia perinne-
biotooppien
ylläpitoon?*

- **Naantali kartoitti kaupungin mailta perinnebiotoopit ja laati niille hoitosuunnitelmat**

- Osa kaupungin ympäristöohjelman 2020–2024 toteutusta
- Lisäksi perinnebiotooppikohteista on laadittu opinnäytetyönä [Naantalin perinnebiotooppiopas](#)
- Kaikki perinnebiotoopit eivät ole vielä v. 2025 hoidon piirissä, mutta tästä on hyvä jatkaa!

ESIMERKKI:

Naantalin
perinnebiotooppi-
kartoitukset

Naantalin
perinnebiotooppiopas

Naantali*

Vaalikaa ja lisää elinympäristöjä

- Tärkeää tunnistaa ja säilyttää pölyttäjille tärkeät elinympäristöt mm. rakentamista suunniteltaessa
- Menetettyjen elinympäristöjen korvaaminen jälkeinpäin vaikeampaa ja kalliimpaa
- Runsaimmillaan pölyttäjät ovat niittyaiakuilla, joilla kasvaa luonnonkasveja
- Perinnebiotooppien lisäksi turvatkaa muut kedot ja niityt sekä arvokkaat joutomaat
- Perustakaa uusniityt järkeviin paikkoihin

Ylöjärven Räikänpuiston niitty. Kuva: Emilia Pippola

● Tärkeät elinympäristöt ja ekologinen verkosto

- Turvatkaa maankäytön suunnittelussa pölyttäjille tärkeät elinympäristöt luontoselvitysten, lajihavaintojen ja muiden aineistojen pohjalta
- Tärkeitä mm. suojellut luontotyypit, perinnebiotoopit, avointen alueiden lähimetsät, arvokkaat uuselinympäristöt, runsaslahopuustoiset metsät, kaupunkiniityt ja kesantopellot
- Kehittäkää niittyverkostoa mm. kaavoituksella, tienlaitojen niiton ajoituksella, viheralueiden niityttämällä, perinnebiotooppien hoidolla ja pölyttäjäystävällisiä kasveja lisäämällä
- Säästäkää olemassa olevat niityt ja jatkaa niiden hoitoa oikea-aikaisella niitolla: erityisen tärkeää, koska monet pölyttäjälajit ovat huonoja leviämään!

Parantakaa ekologisia yhteyksiä pölyttäjien elinympäristöjen välillä kaavamerkinnöin ja -määräyksin!

Voitteko tehdä niittyverkoston selvityksen kaavoitusta ohjaamaan?

● Uusniittyjen perustaminen

- Tunnistakaa vähäravinteisten maiden arvo ja hyödyntäkää karut kivennäismaat paahdeympäristöinä
- Jopa isokokoinen soraikko sopiva kasvualusta, vaikka kasvuunlähtö voi kestää
- HUOM! Multa- ja savimaita kannattaa välttää
- Huomatkaa tavanomaisten kaupunkirakenteiden mahdollisuudet: tienliuskat, liikenneympyrät, vanhat hiekkakentät, ratapihat yms.
- Lisätkää uusniittyjä rohkeasti myös uusien asuinalueiden sekä päiväkotien ja koulujen pihoille lasten luontoyhteyttä parantamaan

Älkää lisätkö reheviä kasvualustoja alueille, joissa on luonnostaan tai rakennustöiden seurauksena esim. hiekkaa, kivituhkaa tai mursketta.

● Turku perusti uusniityn juurilasisiivelle

- Uusniitty voidaan perustaa myös jonkun paikallisen pölyttäjälajin tarpeita ajatellen
- Turun kaupunki rakensi niityn erityisesti suojeltavalle ja uhanalaiselle (VU) juurilasisiivelle Pahaniemeen lähelle lajin alkuperäisiä esiintymiä v. 2023
- Juurilasisiiven toukat elävät keltamaitteen juuristossa
- Alueelle tuotiin hiekkakerros ja kylvettiin paikallisia luonnonkasveja
- V. 2025 niityltä havaittiin juurilasisiipi (VU), neidonkielikoisa (VU) ja maitenunnakoi (NT)

ESIMERKKI:
Uusniitty Turun
Pahaniemessä

Ajoittakaa tienlaitojen niitto

- Tienlaitojen merkitys luonnonkasveille ja niistä riippuvaisille pölyttäjille kasvanut paahde- ja perinneympäristöjen vähennyttyä
- Monet lajit ovat löytäneet uuden elinympäristön tienlaidoilta, jotka pysyvät avoimina ja valoisina säännöllisen niiton ansiosta
- Uhkana kuitenkin liian aikainen niitto ja haitallisten vieraskasvien leviäminen
- Niitot on tärkeä ajoittaa oikein

Haitallista vieraslajia komealupiinia kannattaa niittää useasti kesän aikana – aina ennen siementen kypsymistä. Kuva: Titta Vikstedt

- **Niittäkää tehostetusti vieraslajeja**

- Tehostakaa niittoa alueilla, joilla kasvaa haitallisia vieraslajeja kuten komealupiinia
- Niitto hyvä tehdä 2–4 kertaa kesässä aina ennen lupiinin – tai muun haitallisen vieraslajikasvin – siementen kypsymistä

- **Ajoittakaa luonnonkukkia kasvavien pientareiden niitto loppukesään**

- Niitto liian aikaisin keskikesällä estää luonnonkasvien siementen kypsymisen ja leviämisen
- Liian aikainen niitto hävittää myös pölyttäjiltä mesikasvit ja perhosten toukilta ravintokasvit
- Niittäkää tienlaidat loppukesällä tai syksyllä

*Myöhempi
niitto auttaa
myös
pientareilla
pesiviä lintuja!*

*Voitteko
turvallisuuden
kannalta
välttämättömillä
alueilla niittää esim.
vain yhden
terän leveydeltä
pientareen
tienpuolelta?*

Vähentäkää ruohonleikkuuta

- Lyhyeksi ajetut nurmikat eivät tarjoa ravintoa eivätkät suojaa pölyttäjille
- Leikatkaa nurmikoita harvemmin, niin ainakin osa mesikasveista ehtii kukkia
- Kehittäkää käyttämättömistä nurmikoista niittyjä
- Pitäkää nurmikoita yllä vain siellä, missä kuntalaiset käyttävät niitä oleskeluun, tapahtumiin ja ulkopeleihin

Kuva: Maarit Voimanen

● Tavalliset nurmikat kukkiviksi nurmiksi eli kukikoiksi

- Nurmikko kukkii, kun leikkuuväliä harventaa tai leikkuukorkeutta nostaa
- Kokeilkaa käytävien leikkuuta tai mosaiikkimaista hoitoa, jossa ajetaan vain osa nurmesta kerrallaan
- "Kukkasaarekkeiden" säästäminen: leikkuu kukinnan päätyttyä tai siementen kypsymisen jälkeen
- Etenkin vanhoissa puistoissa maaperän siemenpankki on usein valmiiksi monimuotoinen, mutta myös tavalliset nurmikkokukat ovat pölyttäjille tärkeitä

*Parantakaa
nurmikoiden
kukintaa
lopettamalla
niiden
lannoitus.*

*Antakaa
harkinnanvaraa tekijöille
yhteisymmärryksessä
työnjohdon kanssa: ei ole
laiskottelua vaan
luontoarvojen parempaa
huomiointia.*

Valkoapila kukkii runsaasti karuillakin kasvupaikoilla. Kuva: Maarit Voimanan

● Nurmikoista niittyjä

- Voitte antaa nurmikoiden kasvaa niityiksi, jotka niitetään 1–2 kertaa kesässä
- Parhaiten nurmikosta kehittyy niitty vähäravinteisille, kuiville ja aurinkoisille paikoille, mutta myös rehevien niittyjen kasveilla on oma hyönteislajistonsa
- Voitte edistää niityn kehitystä monilajiseksi poistamalla nurmikkoa laikkuina ja kylvämällä laikkuihin kotimaisten luonnonkasvien siemeniä
- Niittäkää niitty loppukesällä tai alkusyksystä, kun luonnonkukat ovat siementäneet
- Rehevää niitytettävää aluetta voi ensimmäisinä vuosina niittää tehostetusti esim. 2 kertaa kesässä
- Kun siemenet ovat varisseet, poistakaa niittojäte eli niitos

*Niitosta voi
myös hyödyntää
uusniityn
perustamisessa.*

- **Villimpi Raasepori -kampanjassa kaupunki keventää viheralueiden hoitoa ja kannustaa asukkaita mukaan**

- Kampanjan myötä 270 000 neliömetrillä nurmikonhoitoa kevennettiin v. 2024
- Raaseporissa myös istutetaan luonnon monimuotoisuudelle tärkeitä pensaita ja puita, kuten keväisin pölyttäjille tärkeää raitaa, sekä tukitaan ojia kosteikkojen luomiseksi
- Osana viheralueiden luonnontilaistamista torjutaan vieraslajeja ja istutetaan tilalle luonnonkasveja

ESIMERKKI:

Villimpi
Raasepori

Kaskimaan lampi

Jalkapallokenttää

Uimahallin allasta

Kuva: Raaseporin kaupunki

Muita hyviä keinoja

TARJOTKAA LISÄÄNTYMISPAIKKOJA

Koivulahopuu. Kuva: Jukka-Pekka Ronkainen

LIEVENTÄKÄÄ HAITALLISIA TEKIJÖITÄ

Haitallinen vieraskasvi jättipalsami. Kuva: Emilia Pippola

SUOSIKAA PÖLYTTÄJÄ- YSTÄVÄLLISIÄ KASVEJA

Riihimäen perhospuisto. Kuva: Niina Rimpiläinen

OTAKAA ASUKKAAT MUKAAN

Perinnemaisemataalkoot Seitsemisessä. Kuva: Tommi Taipale

Tarjotkaa lisääntymispaikkoja ja suojaa

- Pölyttäjät tarvitsevat ravinnon lisäksi suojaa varsinkin talvehtimista ja pesimistä varten
- Pajukot, muut pensaikot, suuret jalo- ja lehtipuut tarjoavat ravintoa sekä pesä- ja talvehtimispaikkoja
- Paljaan maan laikut etenkin kivennäismailla ovat maassa pesivien ja talvehtivien pölyttäjien elinympäristöjä
- Lahopuissa talvehtivat ja lisääntyvät monet hyönteiset, ml. lukuisat pölyttäjät
- Lehtikasat ja kosteikot myös tärkeitä

Tammilahopuu. Kuva: Titta Vikstedt

- **Monet maanpinnan yläpuolella pesivät pistiäiset pystyvät lisääntymään hyönteishotelleissa**
 - Hyönteishotelleja voi sijoittaa maanpinnalle ja matalien rakennusten katoille
 - Tutkimustietoa hyönteishotellien toimivuudesta on vielä niukasti, mutta ne ovat merkittäviä viestinnässä: tutustuttavat kuntalaisia pölyttäjiin ja niiden suojeluun
- **Lahopuu on luonnon oma hyönteishotelli**
 - Jättäkää lahopuuta, risu- ja lehtikasoja ja vanhoja puurakennuksia pesä- ja suojapaikoiksi
 - Voitte myös rakentaa viheralueille risuista ja muusta puumateriaalista lahoppuaitoja

Hyönteishotelli
Turun Urheilupuistossa.
Kuva: Titta Vikstedt

*Voitteko lisätä myös
ojia ja kosteikkoja?
Monet kukkakärpäset
tarvitsevat niitä
lisääntymiseen ja
talvehtimiseen.*

- **Soramontusta pölyttäjien elinympäristö
Lappeenrannassa**

- Lappeenrannan ydinkeskustaan paraatipaikalle on tekeytämässä pölyttäjien elinympäristö "Weeran monttu"
- Soramonttuun on kylvetty niittykukkien siemeniä
- Paahteinen ja hiekkainen monttu tarjoaa ravinnon lisäksi pesimismahdollisuuksia mm. erakkomehiläisille
- Weeran monttu on hyvä esimerkki siitä, miten urbaani ympäristö voi tarjota yllättäviä mahdollisuuksia pölyttäjien elinolosuhteiden edistämiseen
- Kylvöjen lisäksi alueelle on lisätty luontoaiheista tilataidetta

ESIMERKKI:
Weeran monttu,
Lappeenranta

Lieventäkää haitallisia tekijöitä

- Sopivien elinympäristöjen vähenemisen lisäksi pölyttäjiä uhkaavat monet haittatekijät
- Haittoja mm. haitalliset vieraslajit, lämpötilojen nousu ilmastonmuutoksen myötä, tarhamehiläisten suuret tiheydet, kemikaalit, valosaaste, ilmansaasteet sekä maaperän rehevöityminen tai pilaantuminen
- Lieventäkää haittoja etenkin pölyttäjille tärkeillä alueilla ja niiden läheisyydessä

Komealupiinia niityllä. Kuva: Titta Vikstedt

- **Myöntäkää lupia tarhamehiläisten pesien sijoittamiseen harkiten**

- Tarhamehiläiset kilpailevat luonnonvaraisten pölyttäjien kanssa ravinnosta etenkin rakennetuilla alueilla, joissa ravintokasvillisuutta on vähän
- Arvioikaa tarhamehiläispesille myönnettävät luvat tarkasti → pesiä ei etenkään luonnonsuojelualueille, perinnebiotoopeille tai niiden läheisyyteen

- **Välttäkää torjunta-aineiden käyttöä**

- Glyfosaatti ja muut kemialliset torjunta-aineet ovat haitallisia kaikille eliöille
- Luonnonvaraisille pölyttäjille turvallisia määriä ei tiedetä
- Kemikaalien käyttö tärkeä minimoida

*Kokeilkaa
rikkakasvien
torjuntaa
kuumalla
vedellä.*

*Auttakaa yöaktiivisia
pölyttäjiä,
vähentämällä
keinovalaistusta
pölyttäjien
elinympäristöjen
läheisyydessä.*

- **“Unohda tarhamehiläinen, jos haluat auttaa mehiläisiä”**

- [Järvi kirjoittaa Suomen Luonnon #muutos-verkkolehden blogissa](#) (25.6.2020) siitä, kuinka mehiläinen-sana yhdistetään yleensä hunajan vuoksi kasvatettavaan tarhamehiläiseen eikä ajatella, että Suomessa esiintyy yhteensä 235 lajia luonnonvaraisia mesipistiäisiä eli mehiläisiä
- Hän muistuttaa, että tarhamehiläisten kasvattaminen ei pelasta hätää kärsiviä mehiläisiä, vaan tarhamehiläiset voivat pahimmassa tapauksessa jopa syrjäyttää ne

Yleinen verimaamehiläinen on yksi esimerkki Suomen monipuolisesta mehiläislajistosta
Kuva: Petri Vuorenmaa (CC-BY-NC 4.0)

LUKUVINKKI:

Jani Järven
bloggaus tarha-
mehiläisistä

“Tarhamehiläisten kasvattaminen mehiläisten suojelemiseksi on sama kuin kasvattaisi kanoja suojellakseen Suomen linnustoa.”

Suosikaa pölyttäjäystävällisiä kasveja

- Pölyttäjät tarvitsevat monilajista kukkivaa kasvillisuutta alkukevästä loppusyksyyn
- Kasvien ja hyönteisten välille kehittynyt aikojen saatossa monimuotoisia riippuvuussuhteita
 - Esim. perhosten toukat ovat erikoistuneet tiettyihin ravintokasveihin
- Etenkin paikallisten luonnonkasvien suosiminen tukee alueen pölyttäjälajistoa

Riihimäen Perhospuiston istutuksissa on keskitytty perhosten ravintokasveihin. Tutustu Perhospuistoon [verkkorunopolulla](https://www.riihimaki.fi/perhospuisto). Kuva: Niina Rimpiläinen

● **Luonnonkasvit kunniaan**

- Ottakaa kaavoituksen ja uusien viheraluesuunnitelmien lähtökohdaksi olemassa olevien lajien ja niiden ravintoketjujen vaaliminen ja lisääminen
- Säästäkää ja lisätkää luonnonkukkia, -pensaita ja -puita sen sijaan, että alatte suunnitella viheralueita alusta asti uudelleen ulkomaisten koristekasvien avulla

● **Niitty luonnonkukkien siementen kerryttämiseksi**

- Voitte vaalia paikallisia luonnonkasvikantoja perustamalla siementen kerryttämiseen ns. "rikastamisniityn"
- Rikastamisniitty on paikallisten luonnonkasvien siemenpankki, joka perustetaan puhtaalle ja vähäravinteiselle kasvualustalle

*Muistakaa
luonnonkasvien
lisäksi kevään
sipulikukat!*

Siementen keruuta Ylöjärven rikastamisniityltä.
Kuva: Maarit Voimanen

● Tampere loi ratikkalinjalle dynaamiset istutukset

- Raitiotietä reunustavat ainutlaatuiset perennaistutukset Hiedanrannassa
- Dynaamiset istutukset ovat tiettyyn paikkaan suunniteltuja monilajisia istutuksia, joka jäljittelevät luonnon itsekseen toimivia kasviyhdyskuntia
- Perinteisen kukkapenkin ja niityn välimuotoja
- Luovat viihtyisyyttä, suodattavat hulevesiä ja parantavat luonnon monimuotoisuutta
- Dynaamiset istutukset koostuvat eri aikaan kukkivista lajeista
→ myös pölyttäjät hyötyvät

ESIMERKKI:
Hiedanrannan
ratikkalinjan
istutukset

*Voisitteko kokeilla
omassa kunnassanne
dynaamisia
istutuksia? Ne ovat
monilajisia ja
helppohoitoisia.*

Kuva: Maarit Voimanen

Ottakaa asukkaat mukaan

- Innostakaa kunnan eri toimijoita mukaan pölyttäjien auttamiseen kuten perinnebiotooppien hoitoon, uusniittyjen perustamiseen ja vieraslajien torjuntaan
 - Yhteistyö esim. oppilaitosten, paikallisten yhdistysten, asukkaiden ja lähikuntien kanssa
 - Myös yrityksiä kannattaa innostaa mukaan: esim. monet teollisuusalueet sopivat hyvin uusniittyjen perustamiseen
- Lisäksi yksityispihojen hoidolla suuri merkitys pölyttäjille → innostaakaa asukkaita toimimaan puutarhoissaan

*Tiedottamalla ja
osallistamalla
hyväksyttävyy-
s lisääntyy ja
vaikutukset
moninkertaistuvat!*

Perinneympäristön hoitoa Lohjan Kokkilan kedolla. Kuva: Liisa Hulkko

- **Osallistava luonnonhoito – Opas kaupunkien luonnonhoidon ja osallisuuksien kehittämiseen**

- Villi vyöhyke ry ja Tampereen kaupunki ovat laatineet [oppaan osallistavasta luonnonhoidosta](#), jossa kuvataan toimintamalleja lähiluonnon kehittämiseen yhdessä asukkaiden kanssa
- Oppaan mukaan kaupunkilaisille sopivaa luonnonhoitoa mm. aloitteen tekeminen, ideointi, käsin toteutettavat toimenpiteet ja työvälineiden käyttäminen
- Asukkaita voidaan osallistaa esim. niittotalkoisiin, niityn perustamiseen ja puiden istutukseen

ESIMERKKI:
Osallistavan
luonnonhoidon
opas

LUKUVINKKEJÄ

- Forss S. 2024. Perinnebiotooppien valtakunnallisen inventoinnin päivitys. Yhteenveto Suomen perinnebiotooppien tilasta 2023. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 28/2024.
- Haapaniemi A. & Klemola H. 2012. Kaupunkiniityt: Elinvoimaa elävästä perinnöstä. Varsinais-Suomen ELY-keskus.
- Heliölä J. & Toivonen M. 2023. Työkalupakki pölyttäjäystävälliseen kaupunkiin. Syke.
- Huhta A.-P. 2021. **Opas perinnemaisemiin – Niitut, kedot, ahot ja metsälaitumet**. Tampere: Vastapaino.
- Järvi J. & Karilas A. 2025. **Pölyttäjäystävälliset viheralueet: opas suunnitteluun ja kunnossapitoon**. Viherympäristöliiton julkaisu 78.
- Kassi T., Jalkanen J., Pursiainen A., Mahlio O., Hannula A., Huttunen J., Nieminen E., Halme P., Tuomisaari E. & Lähde E. 2025. Rakennetun ympäristön luontotyypit ja niiden ekologisen tilan arviointi. Luonnos 27.3.2025. ARVO- ja BOOST-hankkeet.
- Priha M. 2003. Perinnebiotooppien hoitokortit. Syke & Maa- ja metsätalousministeriö.
- Ruokavirasto. Perehdy perinnebiotooppeihin.
- Toivonen M. 2023. Pölyttäjien tukemisen keinot kaupungeissa – kirjallisuuskatsaus. Syke.

HAITALLISET VIERASLAJIT

Kuva: Outi Neuvonen / Suomen luonnonsuojeluliitto

Mikä on vieraslaji?

- **Tulokaslajit** eivät kuulu alkuperäiseen lajistoon: tulevat maahan luonnollisesti leviämällä, ilman ihmisen apua esim. ilmaston lämpenemisen myötä
- **Vieraslajit** eivät kuulu alkuperäiseen lajistoon: ylittäneet ihmisen avustuksella meren, vuoriston tai jonkun muun leviämisesteen
 - HUOM! Kaikki vieraslajit eivät ole haitallisia, mutta mitään vieraslajia ei saa päästää leviämään luontoon
- **Haitalliset vieraslajit** uhkaavat luonnon monimuotoisuutta, siihen liittyviä ekosysteemipalveluita tai aiheuttavat taloudellista tai sosiaalista haittaa
 - Eli haitallisen vieraslajista tekevät sen negatiiviset vaikutukset!

Haitallisiksi säädetyt vieraslajit

- **Haitalliseksi säädettyt lajit** on määritelty vieraslajilaissa ja -asetuksessa
 - Lajilistaa päivitetään, ehdotukset perustuvat tutkimukseen
 - Maahantuonti, kasvatus, markkinointi, myynti ja ympäristöön päästäminen kielletty
 - Elinvoimakeskukset valvovat lainsäädännön noudattamista, Tulli maahantuontia
 - Torjunta maanomistajan vastuulla
- **Kansallinen vieraslajiluettelo**
 - Suomessa erityisen haitallisiksi todettuja
- **EU:n vieraslajiluettelo**
 - EU:n alueella haitallisiksi säädettyt vieraslajit
 - Kaikkia ei esiinny Suomessa

88 lajia
(v. 2025)

23 lajia
8 lajiryhmää
1 risteymä
(v. 2025)

Komealupiini on kansallisessa vieraslajiluettelossa. Kuva: Maarit Voimanen

Muut haitalliset vieraslajit

- Monet muutkin kuin lainsäädännössä haitallisiksi säädetyt vieraslajit ovat haitallisia
 - Eivät vielä kansallisella tai EU:n vieraslajilistalla
 - Tarkkailtavia lajeja, leviäminen estettävä!
- Kaikkien vieraslajien ympäristöön päästäminen on lailla kiellettyä
 - Mitään vieraslajia ei saa pitää, kasvattaa, istuttaa, kylvää tai muulla vastaavalla tavalla käsitellä siten, että se voi päästä ympäristöön (vieraslajilaki 1709/2015, 3 §)

Vieraslajit.fi
-sivustolla
n. 200 lajia
(v. 2025)

Säädelyt kasvintuhoojat

- Säädelyihin kasvintuhoojiin kuuluvat karanteenituhoojat ja laatutuhoojat
 - Kasvinterveyslainsäädännössä säädelyjä vierasperäisiä kasvitauteja ja tuholaisia
 - Ruokavirasto valvova viranomainen
 - Kulkeutumista Suomeen pyritään välttämään
- **Karanteenituhoojia** ei saa esiintyä kasvintuotannossa, myytävissä kasveissa eikä luonnossa
 - [Ilmoitukset Ruokavirastoon](#), jonka vastuulla hävittäminen
- **Laatutuhoojia** ei saa esiintyä myytävissä kasveissa
 - Esiintymistä valvovat lähinnä viljelijät ja myyjät

**N. 100
lajia
(v. 2025)**

Aasianrunkojäärä on karanteenituhooja.
Kuva: Jaakko Mattila (CC-BY-NC 4.0)

Haitallisten vieraslajien leviäminen

- Ihminen levittää vieraslajeja **vahingossa**
 - Puutarhakarkulaiset
 - Turkistarhakarkulaiset
 - Painolastivedet
 - Akvaariot
- Ihminen levittää vieraslajeja **tarkoituksella**
 - Biologinen torjunta
 - Riistaeläimet, esim. amerikanmajava ja valkohäntäkauris

Minkki. Kuva: Anna Wójtowicz (CC-BY-NC 2.5)

LUKUVINKKEJÄ & LINKKEJÄ

- [EU:n vieraslajiluettelo](#)
- [Kansallinen vieraslajiluettelo](#)
- [Kansallinen vieraslajiportaali: vieraslajit.fi](#)
- [Kasvitaudit ja tuholaiset Ruokaviraston sivuilla](#)
- [Laki vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta](#)
- Maa- ja metsätalousministeriö 2012. [**Kansallinen vieraslajistrategia**](#). Helsinki: Maa- ja metsätalousministeriö.
- [Vieraslajit Facebookissa](#)
- [Vieraslajit maa- ja metsätalousministeriön sivuilla](#)

VIERASLAJIEN AIHEUTTAMAT HAITAT

Kurtturpuusu. Kuva: Emilia Pippola

Ekologiset haitat

- Maailmanlaajuisesti yksi merkittävimmistä syistä luonnon monimuotoisuuden vähentymiseen
 - [Hallitustenvälinen luontopaneelin \(IPBES\) vieraslajiraportin](#) arvion mukaan aiheuttaneet yli 1200 paikallispopulaation sukupuuttoa
- Suomessa uhka uhanalaisille lajeille esim. lehdoissa, hiekkarannoilla, kedoilla ja harjuilla
- Uhka maamme uhanalaisille luontotyypeille, esim. kurturuusu rantaluonnolle

Päivänkakkaroita ja mäkitervakkoa niityllä. Kuva: Raisa Kyllikki Ranta

Ekologiset haitat: kilpailu alkuperäislajiston kanssa

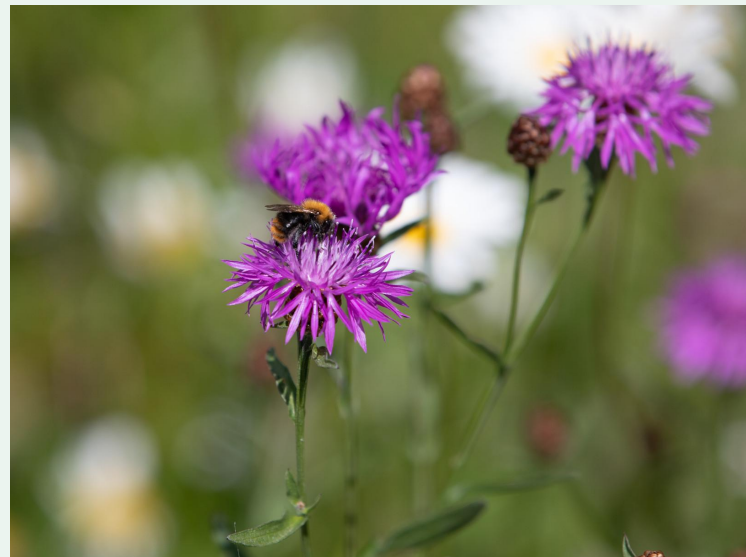
- Monet vieraslajit ovat vahvoja kilpailijoita
 - Vieraslajikasvit valtaavat laajoja aloja ja vievät tilaa alkuperäislajistolta, esim. kurturuusu, komealupiini, japanintatar, valkopajuangervo
 - Eläimistä esim. euroopan- ja kanadanmajava: euroopanmajava metsästettiin lähes loppuun Suomesta ja tilalle tuotiin kanadanmajavaa
- Lajiston yksipuolistuminen → luonnon monimuotoisuus vähenee

Japanintatarkasvuston torjuntaa. Kuva: Jenni Hamara

Ekologiset haitat: vaikutus pölyttäjiin

- Pölyttäjät ovat riippuvaisia kukkien tarjoamasta ravinnosta
 - Jotkut pölyttäjät, esim. monet perhostoukat, erikoistuneet tiettyyn ravintokasviin
- Vastaavasti pölyttäjät tärkeitä sekä luonnonkasveille että viljelykasveille
- Lajiston yksipuolistuminen, kukinta-ajan lyhentyminen, luonnonniittyjen katoaminen
→ **sukupuuttouhka**

Kimalainen ahdekaunokilla. Kuva: Titta Vikstedt

**Luonnontilainen
monipuolinen
kasvillisuus**

Kuva: Raisa Kyllikki Ranta

vs.

**Yksipuolistunut
kasvillisuus**

Kuva: Sasa Villa / Suomen luonnonsuojeluliitto

Komealupiinin haitallisuus

- Leviää tehokkaasti ja syrjäyttää ketokasvillisuutta
 - Mm. hirvenkello (VU), horkkakatkero (EN) ja saunionoidanlukko (EN)
 - Tietyistä kasveista riippuvaiset hyönteiset vähenevät tai häviävät
- Rehevöittää maaperää typensitojabakteerien avulla
→ karuun maaperään tottuneet ketokasvit eivät menesty
- Kilpailee pölyttäjästä luonnonkasvien kanssa
- Ei hyödytä pölyttäjiä
 - Ei tuota mettä ravinnoksi
 - Siitepöly sisältää lupaniinia, joka haittaa kimalaisten lisääntymistä
 - Ei kelpaa perhostoukkien ravintokasviksi.

Kurtturuusun haitallisuus

- Muodostaa pahimmillaan hehtaarien laajuisia kasvustoja
- Ongelma etenkin merenrannoilla → uhkaa kymmeniä uhanalaisia ja silmälläpidettäviä lajeja
 - Mm. kenttäorakko (VU), meriotakilokki (EN), rantakaura (EN), laukkaneilikka (EN)
- Vaikutus myös hyönteislajistoon ja virkistyskäyttöön
 - Esim. isoapollon (EN) toukkien ravintokasvin, isomaksaruohon, väheneminen

Taloudelliset haitat

- Taloudellisia vaikutuksia mm. maa- ja metsätaloudelle ja maanomistajille, myös kartoitus ja torjunta maksavat
 - Esim. satotappiot
 - Väylävirasto on arvioinut, että maantieverkon kurturuusujen hävittäminen ilman jätekustannuksia maksaisi n. 10 milj. € ja jätekustannukset huomioiden 50-100 milj. €.
- Hallitustenvälisen luontopaneelin (IPBES) vieraslajiraportin arvio:
 - Vuonna 2019 vieraslajien maailmanlaajuisesti aiheuttamat taloudelliset kustannukset olivat yli 420 miljardia Yhdysvaltain dollaria (n. 390 miljardia euroa)
- Haitallisten vieraslajien aiheuttamat taloudelliset kustannukset ovat nelinkertaistuneet joka vuosikymmen vuodesta 1970 lähtien

Terveydelliset sekä sosiaaliset ja kulttuuriset haitat

- Myrkylliset ja allergisoivat lajit
 - Esim. jättiputken kasvineste aiheuttaa auringonvalon kanssa palovamman kaltaisia ihomuutoksia
- Tauteja levittävät lajit
- Sosiaalisia ja kulttuurisia haittoja esim.
vaikutukset virkistyskäyttöön, esteettisiin arvoihin
tai mahdollisuuksin harjoittaa elinkeinotoimintaa

Jättiputkia. Kuva: Katarina Pessa

Mikä haitallinen vieraslaji herättää sinussa tunteita? Miksi?

Mieti itseksesi.

JÄTTIPALSAMI

Kuva: Titta Vikstedt

ESPANJANSIRUETANA

Kuva: Anders Albrecht (CC-BY-NC 4.0)

MERIROKKO

Kuva: Majju Lehtiniemi (CC-BY-NC 4.0)

*Miten
suhtaudut
näihin?*

YLEISIÄ HAITALLISEKSI SÄÄDETTYJÄ VIERASLAJEJA

Jättipalsameita. Kuva: Raisa Kyllikki Ranta

Jättipalsami (*Impatiens glandulifera*)

- EU:n vieraslajiluettelossa
- Lähtöisin Himalajan vuoristosta
- Koko maassa pohjoisinta Lappia lukuun ottamatta
- Kasvupaikat: mm. rantakosteikot, lehdot, ojat, purot, jokivarret
- Yksivuotinen, leviää siemenistä
- Leviää isoiksi kasvustoiksi syrjäyttäen muita kasveja, kilpailee pölyttäjästä, voi uhata taantuvia ja harvinaisia kasvilajeja
- Voi sekoittaa lehtopalsamiin ennen kukintaa
- **TORJUNTA:** 2–3 kertaa kesässä esim. raivaussahalla, parin vuoden ajan ennen siementen kypsymistä. Hankalissa maastoissa lammaslaidunnus mahdollista, mutta hintavaa: kannattaa käyttää, jos muitakin luontohyötyjä!

Kuva: Titta Vikstedt

Komealupiini (*Lupinus polyphyllus*)

- Tuotu Pohjois-Amerikasta 1820-luvulla rehukasviksi
- Esiintyy koko maassa, pohjoisinta Lappia lukuun ottamatta
- Kasvaa tien- ja radanvarsilla, joutomailla, niityillä, kedoilla – jopa harjumetsissä
- Leviää tienvarsiniittojen, maa-ainesten ja puutarhajätteen mukana
- Monivuotinen, lisääntyy pääasiassa siemenestä, sitoo typpeä
- Syrjäyttää niittykasveja ja niistä riippuvaisia hyönteisiä, heikentää kulttuurimaisemia, tukahduttaa puuntaimia
- **TORJUNTA:** Usean vuoden ajan, ennen siementen kypsymistä. Tehokkainta kaivaa juurineen, mutta siemenet pitkäikäisiä (maanpinnan mylläys voi herätellä itämään). Kustannustehokkainta torjua niittämällä 2–4 kertaa kesässä ennen siementen kypsymistä.

Kuva: Titta Vikstedt

Kurtturuusu (*Rosa rugosa*)

- Kaksi muotoa: punakurtturuusu ja valkokurtturuusu
- Lähtöisin Itä-Aasian Tyynenmeren rannoilta
- Leviää juurakon ja siementen avulla (linnut)
- Yleisin Suomessa Oulun eteläpuolella, mutta havaintoja pohjoisempaakin
- Ongelma etenkin merenrantahietikoilla → tiheät kasvustot, alkuperäisen kasvillisuuden syrjäyttäminen → vaikutus myös hyönteislajistoon ja virkistyskäyttöön
- Älä sekoita luonnonvaraisiin orjanruusuihin!
- **TORJUNTA:** Juurakon poisto kaivamalla, näivetys leikkaamalla 20–30 cm tapeiksi + uusien versojen poisto 1–2 kertaa kesässä, myös peittäminen 2–3 v. ajaksi mahdollista. Juurenpalat ja kiulukat tulee hävittää polttamalla.

Kuva: Jouko Rikkinen (CC-BY-NC 4.0)

Japanintatar (*Reynoutria japonica*) + muut vieraslajitattaret

- Alunperin Itä-Aasiasta, tuotu Eurooppaan koristekasviksi 1800-l.
- Monivuotinen, nopeakasvuinen, kasvaa jopa 3 metriseksi
- Varret lähes haarattomat, ontot, bambumaiset, puumaiset
- Vaatii valoa: kasvaa jokien varsilla, kaatopaikoilla, väylien varsilla, metsänreunoilla
- Sietää karuakin maaperää, voimakas kilpailija
- Kukkii syys-lokakuussa
- Kasvattaa syvät ja laajat juuret, leviää kasvullisesti ja juurenpaloista
- Muistuttaa sahalintatarta ja tarhatatarta: kaikki säädetty haitallisiksi!
- **TORJUNTA:** Taimien kiskonta, toistuva leikkuu alas vuosien ajan, leikkuu + peittäminen katteella tai poistaminen kaivamalla. HUOM! Juurenpaloja sisältävän maa-aineksen käsittelyssä oltava erityisen varovainen.

Kuva: Jouko Rikinen (CC-BY-NC 4.0)

Kanadanpiisku (*Solidago canadensis*) + muut vieraslajipiiskut

- Lähtöisin Pohjois-Amerikasta, tuotu koristekasviksi Eurooppaan 1600-l.
- Monivuotinen, sopeutuu hyvin erilaisiin maaperiin
- Kotipihoilla, joutomailla, teiden ja ratojen varsilla, hylätyillä pelloilla
- Voimakas kilpailija niityillä → vähentää muuta kasvillisuutta ja hyönteisiä
- Yleinen Oulun ja Kajaanin eteläpuolella, havaintoja myös Länsi-Lapista
- Kukkii elo-syyskuussa, leviää siemenistä ja juurenpaloista
- Vaikea erottaa muista pohjoisamerikkalaisista piiskuista: myös korkeapiisku ja isopiisku säädetty Suomessa haitallisiksi vieraslajeiksi
- **TORJUNTA:** Niitto 2 kertaa vuodessa kesä-elokuussa ennen siementen kypsymistä, usean vuoden ajan. Kun kasvuvoima hiipuu, voi kylvää tilalle kotimaisten kasvien siemeniä. Jos poisto kaivamalla, juurenpalojen hävittäminen tärkeää!

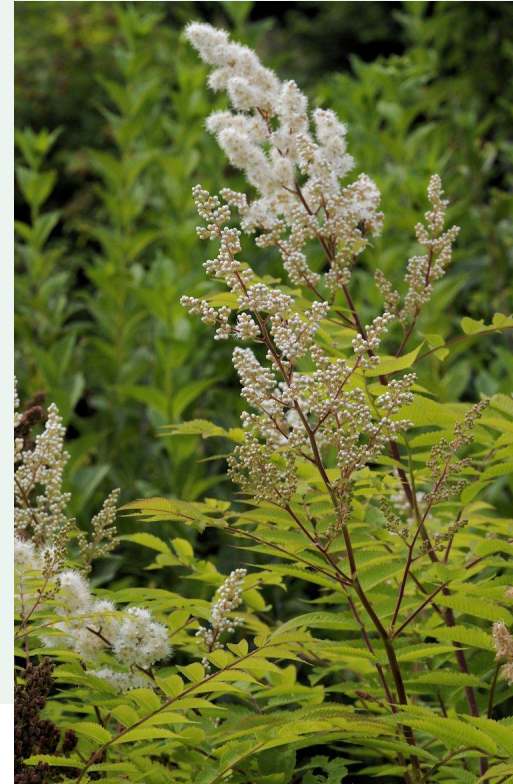
Kuva: Jouko Rikkinen (CC-BY-NC 4.0)

Älä sekoita kotoiseen lajiimme, kultapiiskuun, joka on erinomainen pölyttäjäkasvi. Kuva: Jouko Rikkinen (CC-BY-NC 4.0)

Viitapihlaja-angervo (*Sorbaria sorbifolia*)

- Lähtöisin Keski-Siperiasta Japaniin ja Kamtsatkan niemimaalle ulottuvalta alueelta, jossa korpimaiden ja jokivarsien kasvi
- Rehevä 1–2 metriä korkea pensas
- Kukkii jopa 30 cm huiskilokukinnoin heinä-elokuussa
- Menestyy Suomessa Lappia myöten tienvarsilla, joutomailla, metsänreunoissa – jopa suojelualueilla
- Leviää maavarsien avulla tehokkaasti, tiheät kasvustot tukahduttavat muun kasvillisuuden
- **TORJUNTA:** Hankala hävitettävä, kestää hyvin leikkausta. Leviämisen hillitseminen toistuvalla leikkuulla (3–4 kertaa kesässä), juurakoiden kaivuu tai leikkuu + peittäminen esim. paksulla muovikatteella. Selvityksessä torjunta lahottajasienillä.

Kuva: Jouko Rikkinen (CC-BY-NC 4.0)

Valkopajuangervo (*Spiraea alba*) + muut pajuangervot

- Valkopajuangervo sekä sen muodot vitipajuangervo ja kaljupajuangervo lainsäädännössä haitalliseksi säädettyjä
- Lisäksi lännenpajuangervo, viitapajuangervo, rusopajuangervo ja mökinpajuangervo voivat aiheuttaa haittaa
- Lähtöisin Pohjois-Amerikan itäosista
- 1,5 m korkea, kukkii 5–30 cm pituisin huiskilokukinnoin heinä-elokuussa
- Viihtyy auringossa ja puolivarjossa, sietää tulvimista, kasvattaa rehevillä paikoilla erittäin laajoja kasvustoja tukahduttaen muun kasvillisuuden
- Leviää tehokkaasti juurien ja juurenpalojen avulla
- **TORJUNTA:** Näivettäminen toistuvalla alasleikkuulla raivaussahalla tai juurakoiden kaivuu ja versojen kitkentä. Selvityksessä torjunta lahottajasienillä.

Kuva: Ella Ahti (CC-BY-NC 4.0)

Espanjansiruetana (*Arion vulgaris*)

- Kansallisessa vieraslajiluettelossa
- Kookas nilviäinen, lähtöisin Etelä-Euroopasta
- Vakiintunut Suomeen maamme pohjoisinta osaa lukuun ottamatta
- Isoina määrinä esiintyessään aiheuttavat vahinkoa muille lajeille, taloudellinen vahinko viljelyksillä, niihin liittyy myös tautiriski (listeria, kolibakteeri)
- Voi sekoittaa ukkoetanaan
- **TORJUNTA:** Tehokkainta keväällä ennen kuin talvehtineet yksilöt ehtivät munia, keruu pihdeillä tai kertakäyttöhanskat kädessä, lopetus mahdollisimman nopeasti (esim. kivellä pää murskaksi tai leikkuu saksilla sarvien välistä)

Kuva: Anders Albrecht CC BY-NC 4.0

Kotoinen lajimme, ukkoetana. Kuva: Pekka Malinen (CC-BY-NC 4.0)

Huomioi jalan pystyraidoituksen puute, oikean kyljen hengitysaukon sijainti kilven takaosassa, selän harjanne ja terävä takapää!

MUUTAMIA MUITA VIERASLAJEJA

Ei vielä lainsäädännössä kiellettyjä, mutta syytä välttää,
hävittää tai pitää ainakin silmällä.

Punalehtiruusu. Kuva: Jouko Rikkinen (CC-BY-NC 4.0)

Isotuomipihlaja (*Amelanchier spicata*)

- Voimakaskasvuinen pensas Pohjois-Amerikasta
- Lisääntyy juurivesoista ja marjoista (linnut syövät ja levittävät)
- Sopeutuu karuihinkin olosuhteisiin
- Yleinen, esiintyminen painottuu Oulu–Joensuu linjan eteläpuolelle
- Luontaiset lahottajamme eivät ole sopeutuneet lehtikarikkeen käsittelemiseen
- **TORJUNTA:** Hankala hävittää, tehokkainta poistaa kaivamalla. Alasleikkuulla voidaan koittaa näivettää, mutta vesominen runsasta.

Kuva: Terhi Rytteri (CC-BY-NC 4.0)

Pilvikirsikka (*Prunus pensylvanica*)

- Alunperin Pohjois-Amerikasta
- Pärjää Suomen olosuhteissa Yli-Tornion korkeudelle
- Muistuttaa ominaisuuksiltaan isotuomipihlajaa, mutta ei toistaiseksi vielä yhtä laajalle levinnyt
- Sekä kuivaan että kosteaan maahan sopeutunut pioneerilaji
- Siemenet säilyvät maaperässä itämiskykyisinä jopa kymmeniä vuosia
- **TORJUNTA:** Siementaimien poistaminen, kaivuu tai näivetyt leikkaamalla toistuvasti alas

Kuva: Annukka Salminen (CC-BY-NC 4.0)

Vieraat jalopähkinät (*Juglans*-suku)

- Monivuotisia, korkeitakin puita
- Jalopähkinöitä kasvaa luontaisesti Balkanilta Itä-Aasiaan ja Pohjois-Amerikasta Etelä-Amerikkaan Andeille saakka
- Lisääntyvät pääosin siemenistä (mm. oravat levittävät), mutta myös kantovesoista
- Kohtalaisen nopeakasvuisina saattavat vallata elintilaa tulevaisuudessa
- Suomessa tiettävästi karannut luontoon paikoin mm. pääkaupunkiseudulla – myös suojelualueilta havaintoja
- **TORJUNTA:** Siementaimien poisto, jos levinneet luontoon. Helpointa välttää jalopähkinöiden istuttamista ja suosia kotimaista pähkinäpensasta!

Japaninjalopähkinä. Kuva: Jouko Rikkinen (CC-BY-NC 4.0)

Siperianpihta (*Abies sibirica*)

- Kotoisin Aasiasta
- Suomessa kasvatettavaista pihtalajeista yleisin koristepuu puistoissa, hautausmailla, kartanopihoilla yms.
- Kapea, kartiomainen latvus, runko sileä ja yleensä harmahtava
- Menestyy koko Suomessa, mutta karkulaisesiintymiä lähinnä Etelä-Suomessa
- Tuottaa runsaasti käpyjä siemenineen → tehokas leviämään mm. runsasravinteissa havumetsissä
- **TORJUNTA:** Taimien poisto, varttuneempien puiden kaato huolehtien, ettei käpyjä jää leviämään ympäristöön

Kuva: Jouko Rikkinen (CC-BY-NC 4.0)

Pensaskanukat (*Cornus*-suku)

- Idän(pensas)kanukka lähtöisin Itä-Euroopasta ja Siperiasta, lännen(pensas)kanukka Pohjois-Amerikasta
- Muodostavat 2–3 m korkeita, tiheitä pensaskasvustoja etenkin rehevissä metsissä ja vesistöjen rannoilla
- Leviävät kasvullisesti ja lintujen syömien marjojen mukana
- Tunnettuja esiintymiä Suomessa etenkin Tornion ja Kajaanin eteläpuolella
- **TORJUNTA:** Taimien kitkentä, kaivaminen ylös tai näivettäminen leikkaamalla. HUOM! Hävittäkää marjat ja juurenpalat huolella. Helpoin ennaltaehkäistä leviämistä suosimalla istutuksissa muita kasveja.

Idänkanukka. Kuva: Jouko Rikkinen (CC-BY-NC 4.0)

Saarnivaahtera (*Acer negundo*)

- Lähtöisin Pohjois-Amerikasta
- Nopeakasvuinen pioneerilaji, joka sietää monenlaisia olosuhteita, myös kosteutta
- Leviää tehokkaasti valoisissa olosuhteissa siemenistä sekä kanto- ja juurivesoista
- Suosittu puisto- ja puutarhapuu Euroopassa
- Pärjää Suomessa Tornion seudulle saakka
- Leviämistäipumusta myös Suomessa → mahdollinen uhka tulevaisuudessa etenkin kosteikkokasvillisuudelle
- **TORJUNTA:** Puunkaatoa ennen kaulaaminen vesoamisen estämiseksi, siementaimien varhainen poisto

Kuva: Jouko Rikkinen (CC-BY-NC 4.0)

Punalehtiruusu (*Rosa glauca*)

- Kotoisin Keski-Euroopan vuoristoista
- Varsi harvapiikkinen, vanhemmiten punaruskea ja lehdet päältä sinivihreät, alta punertavat
- Kukka omaleimainen, ruusunpunainen, viisiterälehtinen
- Tuottaa runsaasti marjoja: linnut levittävät kauaksi
- Pensaita voi olla pienellä alueella runsaasti, mutta ei muodosta kurturuusun kaltaisia laajoja kasvustoja
- Levinnyt perinneympäristöihin sekä kalkkipitoisille kallioille, jotka kasvillisuudeltaan arvokkaita
- **TORJUNTA:** Ei muodosta juurivesoja, leikkaus alas

Kuva: Jouko Rikkinen (CC-BY-NC 4.0)

Kanadankoiransilmä (*Erigeron canadensis*)

- Alunperin Pohjois-Amerikasta levinnyt muualle Eurooppaan 1600-luvulla ja sieltä vähitellen Suomeen rauta- ja maanteitä pitkin
- Yksivuotinen, enintään 1 m korkuinen, ruohovartinen kasvi
- Vaatii valoa, sietää hyvin kuivuutta
- Kukkii heinä-syyskuussa
- Uhka jo muutenkin taantuneelle ketokasvillisuudelle
- Laajalle levinnyt Suomessa
- **TORJUNTA:** Kitkeminen ennen siementen kypsymistä etenkin kedoilta ja muista kasvillisuudeltaan monimuotoisista ympäristöistä

Kuva: Emilia Pippola

Rehuvuohenherne (*Galega orientalis*)

- Kaukasukselta tuotu monivuotinen hernekasvi
- Käytetty Suomessa nurmi- ja rehuksena
- Juolavehnän kaltainen juuristo yltää syvälle
- Lupiinin tavoin typensitoja: maisemallisia ja ekologisia vaikutuksia
- Virossa säädetty jo haitalliseksi, uhka niitty- ja ketolajistolle
- Alkanut levitä viime vuosina mm. tienvarsilla
- Esiintyy Oulun korkeudelle saakka
- **TORJUNTA:** Kuten lupiini: toistuva niitto, kaivaminen, peittäminen. Torjuntaa jatkettava useita vuosia. Kannattaa torjua ennen kuin ehtii levitä laajemmalle!

Kuva: Jouko Rikkinen (CC-BY-NC 4.0)

Isosorsimo (*Glyceria maxima*)

- Alkuperäinen esiintymisalue Länsi-Euroopasta Keski-Siperiaan
- Monivuotinen heinäkasvi
- Tuotu koristeheinäksi ja rehukasviksi 1800-luvulla, alkanut levitä luontoon vasta melko hiljattain
- Vesistöjen rannoilla, muodostaa paikoin kelluvia kasvustosta
- Uhka rantakasvillisuudelle ja virkistyskäytölle
- **TORJUNTA:** Tehokkainta torpata leviäminen alkuvaiheessa: pienien esiintymien kitkentä juurineen maasta, leviämisen ehkäisy niittämällä kukinnot ennen siementen kypsymistä, ruoppausmassojen huolellinen käsittely.

Kuva: Jouko Rikkinen (CC-BY-NC 4.0)

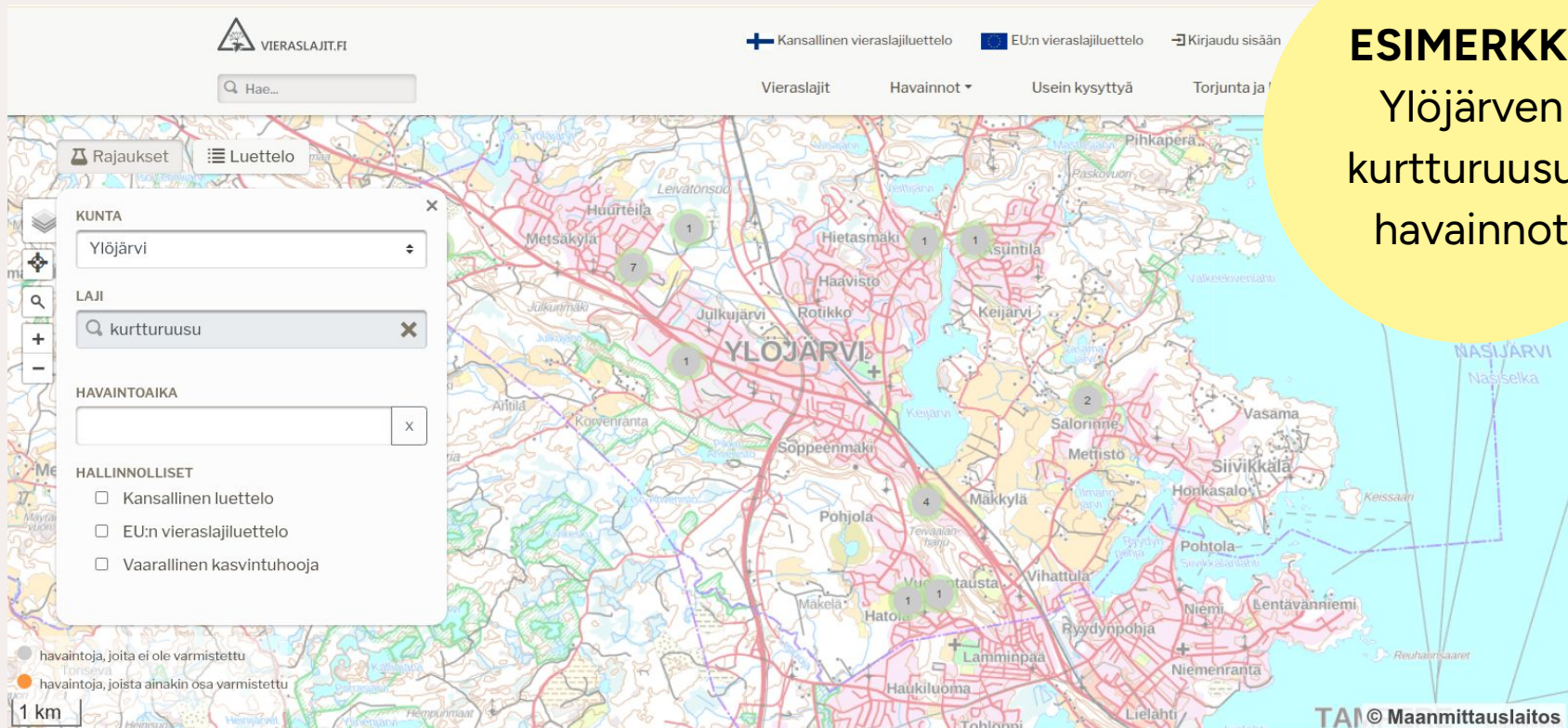
Tutustu oman kuntasi vieraslajeihin

Ohjeet tehtävään seuraavassa diassa.

Tehtävä

- Mene osoitteeseen vieraslajit.fi/havainnot
- Aseta rajaukseksi oma kuntasi
- Tutustu alueesi vieraslajihavaintoihin ja pohdi:
 - Mitä lajeja on havaittu?
 - Milloin havainnot on tehty?
 - Muistatko itse nähneesi näitä lajeja?
 - Muistatko esiintymiä, joita ei löydy kartalta?
- HUOM! Jos havaintoja on liikaa, voit tarkastella havaintoja yksittäisestä lajista tai rajata havaintoja havaintoajan perusteella

HAITALLISTEN VIERASLAJIEN TORJUNTA

Kuva: Emilia Pippola

Alkuun näillä keinoilla

SUUNNITELKAA TORJUNTA HUOLELLA

Lupiinin torjuntaa. Kuva: Kuva: Raisa Kyllikki Ranta

TORJUKAA OSANA MUUTA HOITOA

Holstinpuronpuisto. Kuva: Oulun kaupunki

POHTIKAA RESURSSIT

Luonnonhoitotalkoot Teiskossa. Kuva: Raisa Kyllikki Ranta

OLKAA KASVIVALINNOISSA TARKKANA

Rantakasvillisuutta. Kuva: Reijo Viljasalo

Suunnitelkaa torjunta huolella

- Kun torjuntatyö on suunniteltua ja systemaattista, torjuntaan käytetyt resurssit eivät valu hukkaan
- Kohdentakaa panokset ensin alueille, joissa vieraslajit ovat suurin uhka luonnolle
 - Mm. suojelualueiden ja uhanalaisten luontotyyppien ympäristöt
- Vieraslajityön kohdentamiseen kannattaa laatia kunnalle oma alue- ja lajikohtainen hallintasuunnitelma
- Edullisinta ennaltaehkäistä ongelmien leviäminen
 - Harkitkaa pienten esiintymien poistamista ensin

Jättipalsamin torjuntaa. Kuva: Raisa Kyllikki Ranta

● Hyödyntäkää YLE-mallia torjunnan tukena

- Sopii etenkin laajalle levinneisiin vieraslajeihin
- Mallin mukaan vieraslajien torjunta jakautuu seuraavasti:
- **Ylläpidä (Y)** = Vieraslajeista vapaana pidettävä alue on torjunnan sydän. Tyhjän alueen läpikäynti ei ole ajanhukkaa vaan varmistaa, etteivät vieraslajit leviä. Havaitut vieraslajit poistetaan välittömästi ja huolellisesti.
- **Laajenna (L)** = Torjunnan päätyömaa, jossa laajennetaan vieraslajeista vapaata Y-aluetta. Poista ”satelliitit” ja työnnä ja pääesiintymän reuna-aluetta sisäänpäin. Torju huolella.
- **Estä (E)** = Vieraslajien toivoton pääesiintymä, jossa tärkeintä estää leviäminen alueen ulkopuolelle esim. katkaisemalla kukinnot ennen siementen kypsymistä.

Lupiinin torjuntaa. Kuva: Raisa Kyllikki Ranta

Y=Ylläpidä vapaata aluetta

Kierrä
säännöllisesti, torju
heti ja huolellisesti.

L=Laajenna vapaata aluetta

Torju säännöllisesti
ja huolellisesti,
reunoilta alkaen
kohti keskustaa.

E = Estä leviäminen

Ehkäise
leviäminen, poista
esim. kukinnot
niittämällä.

- **Tampere on laatinut vieraslajien torjunnan priorisointisuunnitelman**

- [Priosointisuunnitelma](#) sisältää torjunnan tavoitteet jokaiselle suunnitelmaan sisällytetylle vieraslajille
- Suunnitelmassa määritellään yleinen sijaintiin perustuva torjuntajärjestys: ensimmäisinä luonnonsuojelualueet ja luonnonsuojeluohjelman kohteet sekä uhanalaiset luontotyypit
- Lisäksi jokaiselle lajille on määritelty torjuntajärjestys alueittain
- Suunnitelmassa linjataan myös siitä, mitä kasveja viheralueiden istutuksissa tulee välttää

ESIMERKKI:
Vieraslajien
torjunnan
priorisointi

Torjukaa osana muuta hoitoa

- Usein vieraslajien hallintatoimet kunnissa muusta viherkunnossapidosta erillään
- Sisällyttäkää torjunta osaksi päivittäistä viherkunnossapitoa ja luonnonhoitoa
 - Toiminta tehostuu ja rahaa säästyy
- Torjuntaan mukaan kaikki viherpuolen työntekijät
 - Myös metsänhoitajien työpanosta harvennuksista vieraslajien poistoon: kuntametsien turha raivaus usein edistää haitallisten vieraslajien leviämistä ja muutenkin heikentää luonnon monimuotoisuutta

Jättiputken torjuntaa. Kuva: Mikaela Mäkilä

● Kuinka tavoitteeseen päästään?

- Kouluttakaa työntekijät tunnistamaan ja torjumaan haitallisia vieraslajeja
- Ohjeistakaa torjumaan muiden töiden ohessa vastaan tulevat vieraslajit
- Erityisesti yksittäiset vieraslajikasvit kannattaa poistaa heti, kun työntekijä huomaa ne

Luonnonsuojeluliiton järjestämä maastokoulutus Naantalissa.
Kuva: Maarit Voimanen

*Kohdentakaa
kuntametsissä
panokset
vieraslajien
poistoon!*

*Nurmikoilla kasvavien
pensasmaisten haitallisten
vieraslajien torjunnan voi
viimeistellä päältä
ajettavalla
ruohonleikkurilla muun
leikkuun yhteydessä.*

● Tietokortti 5

- Vieraslajityökalupakin tietokortissa 5 annetaan ohjeita vieraslajien hallinnan tehtävien sisällyttämiseksi osaksi muita maastotöitä
- Esim. Tampereella torjuntaa tekevät kaikki Infran viherpuolen työntekijät

Ennaltaehkäisy

5. Sisällytä vieraslajien hallintaan liittyvät tehtävät osaksi muita maastotöitä

Monessa kunnassa vieraslajien torjunta- ja hallintatoimet tehdään muusta viheralueiden kunnossapidosta erillisinä töinä – asukaspalautteen johdosta tai erikseen torjuntatyöhön palkatun urakoitsijan toimesta.

Toimi näin

Tarkista tai kartoita, onko jatkuvaa normaalia kunnossapitoa vaativilla puisto- tai muilla kohteilla torjuntaa vaativien vieraslajien, kuten kurturuusun kasvustoja.

Jos mahdollista, suunnittele vieraslajien torjunta- ja seurantatyöt osaksi muita viheralueiden kunnossapitotehtäviä.

Toiminnan hyödyt

Sisällyttämällä vieraslajien ennaltaehkäisy- ja torjuntatoimet osaksi muita alueella tehtäviä kunnossapitotöitä erikseen tehtävän vieraslajitorjunnan sijasta, voidaan tehostaa toimintaa ja säästää rahaa työ- ja kuljetuskustannuksissa.

Lisätietoja

Tampereella vieraslajien hallintatyö on lisätty osaksi jokaisen viherkunnossapitoa tekevän henkilöstön toimintaa:

<https://tampereeninfra.fi/torjuntapartio-taistelee-vieraslajeja-vastaan/>

ESIMERKKI:
Työkalupakki
kunnille

Kannattaa
tutustua koko
työkalupakkiin!

Pohtikaa resurssit

- Hyödyntäkää kuntouttavaa työtoimintaa ja kesätyöntekijöitä vieraslajien torjunnassa
- Tehkää yhteistyötä alan oppilaitosten kanssa
- Osallistakaa aktiivisia asukkaita ja järjestöjä
- Sopikaa järjestön kanssa kumppanuudesta vieraslajien torjunnassa
- Entä saisitteko resursseja vieraslajityöhön keventämällä viheralueiden hoitoluokituksia?

Vieraslajitalkoot Helsingin kaupungin, Puistokummien ja Helsingin luonnonsuojeluyhdistyksen yhteistyönä.
Kuva: Jenni Hamara

● Muita mahdollisia resursseja

- Sallikaa kunnan omistamilla mailla haitallisten vieraslajikasvien poisto jokaisenoikeutena
- Valitkaa kunnan alueelta [soolotalkookohteita](#)
- Sisällyttäkää vieraslajien torjunta mahdollisiin urakoitsijasopimuksiin
- Listatkaa ja jakakaa tietoa alueen yrityksistä, jotka tarjoavat vieraslajien hallintapalveluita

*Voisitteko
haastaa
paikalliset
yritykset mukaan
vieraslajien
torjuntaan omilla
kummikohteilla?*

Vieraslajitalkoot Helsingissä.
Kuva: Outi Neuvonen / Suomen
luonnonsuojeluliitto

- **Puistokummitoiminta osallistaa asukkaita**

- Monissa kunnissa puistokummitoimintaa, mm. Helsinki, Kerava, Kotka, Sipoo
- Kunnan organisoimaa vapaaehtoista yleisten viheralueiden hoitoa
- Roskien keräämisen lisäksi vapaaehtoiset puistokummit osallistuvat tyypillisesti vieraslajien torjuntaan ja vieraslajitalkoiden järjestämiseen

Kuva: Sipoon kunta

ESIMERKKI: Puistokummit

Olkaa kasvivalinnoissa tarkkana

- Vieraslajien leviämistä voi ennaltaehkäistä fiksujen kasvivalintojen avulla
- Suosikaa kotimaisia luonnonkukkia, -pensaita ja -puita sekä muita pölyttäjäystävällisiä kasveja
- Älkää käyttäkö uusissa istutuksissa vieraslajit.fi-sivustolla listattuja lajeja
 - Välttämällä näitä kasveja säästätte tulevaisuudessa haitallisten vieraslajien torjuntakustannuksissa

- **Helsingin kaupunkikasvioppaassa listataan mesi- ja siitepölykasveja**

- Helsingin kaupunkikasviopas on laadittu innoittajaksi ja ideoiden lähteeksi valittaessa kasveja Helsingin viheralueille
- Kaupunkikasvioppaassa on oma [ohjekortti pölyttäjien suosimista puista ja pensaista](#)

ESIMERKKI:
Helsingin
kaupunkikasvi-
opas

LUKUVINKKEJÄ

- IPBES 2023. Summary for Policymakers of the Thematic Assessment Report on Invasive Alien Species and their Control of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services. Bonn: IPBES secretariat.
- Kari I. & Uotila L. 2025. Vieraslaajitoiminnan vuosikello kunnille – opas vieraslaajityön suunnitteluun ja ajankohtaiseen vieraslaajiviestintään. Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus.
- Manninen M. 2025. Haitallisia vieraslaajikasveja sisältävä kasvi- ja maa-ainesjäte – Ohje käsittelyyn ympäristöluvanvaraisilla vastaanottopaikoilla. Kainuun ELY-keskus.
- Miettinen A., Koikkalainen K., Pouta E., Rytteri T. & Teeriaho J. 2017. Jättiputkien torjunnan kustannushyötyanalyysi. Teoksessa: Huusela-Veistola ym. Ehdotus haitallisten vieraslaajien hallintasuunnitelmaksi. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisu 43/2017: s 113-125.
- Paulomäki H., Boström C., Häyrynen S., Jokimäki J., Kallio K.P., Kulmala L., Laine I., Oksanen E., Silfverberg O., Sinkkonen A., Sääksjärvi I. & Kotiaho J. S. 2023. Haitalliset vieraslaajit ja niiden torjuminen Suomessa - Hallitustenvälisen luontopaneelin (IPBES) raportin mukautus Suomen olosuhteisiin. Suomen Luontopaneelin julkaisu 2/2023.

LINKKEJÄ YMS.

- [Barentsin vieraslajihankkeessa hyödynnettävissä olevat materiaalit](#)
- [Kansallinen vieraslajiportaali: vieraslajit.fi](#)
- [Suomen hallintasuunnitelmat haitallisille vieraslajeille](#)
- [Työkalupakki kunnille vieraslajitilanteen hallintaan](#)
- [Vieraslajien torjuntajoukot Facebookissa](#)

MITÄ LUONNONSUOJELULIITTO TARJOAA KUNNILLE?

Kaupunkiketo Liedossa. Kuva: Titta Vikstedt

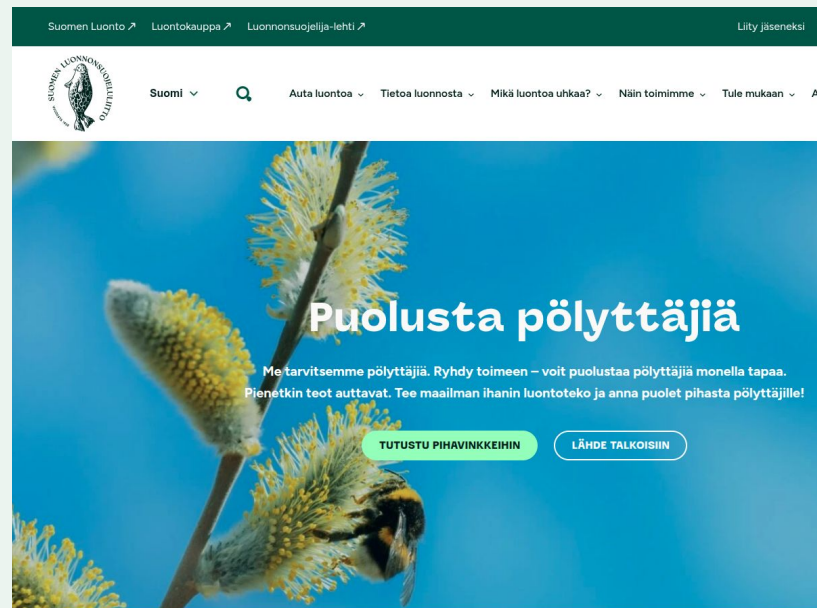
Ympäristökasvatus

- Ympäristökasvatussuunnitelmamme antaa valmiuksia kuntien, kotipuutarhureiden, taloyhtiöasukkaiden, puutarha-alan yritysten ja vapaaehtoisten ympäristökasvatukseen
- **Valmiit esimerkkiohjelmat** ja niiden tehtävät ovat helposti kaikkien halukkaiden käytettävissä
- Esimerkkiohjelmia voi v. 2028 loppuun asti myös tilata Luonnonsuojeluliitosta
 - Yhteyshenkilö Emilia Pippola: emilia.pippola@sll.fi

Puolusta pölyttäjiä -verkkosivut

- Puolusta pölyttäjiä -verkkosivuilla on vinkkejä pölyttäjien auttamiseen
 - Vinkkejä yksityispihoille
 - Vinkkejä taloyhtiöille
 - Vinkkejä muuhun toimintaan
 - Vinkkejä kunnille (julkaistaan tammikuussa 2026)

Tulostettavat infokyltit

- Tulostettavat, A3-kokoiset kyltit sopivat esimerkiksi kunnan viheralueille ja kuntalaisten kotipihoille
 - Tähän kehittyy pölyttäjäystävällinen niitty
 - Pesäpaikkoja pölyttäjiille
 - Lähiluonnon monimuotoisuutta
 - Tässä hoidetaan perinneympäristöä
 - Älä vie puutarhajätettä luontoon!
- Alanurkassa on tilaa kunnan logolle

SUOMEN LUONNON-SUOJELULIITTO

TÄHÄN KEHITTYY PÖLYTTÄJÄ- YSTÄVÄLLINEN NIITTY

Toisin kuin yksipuoliset nurmikot, niityt tarjoavat elinympäristön monille lajeille. Niityttämisestä hyötyvät niin kasvit, pölyttäjähyönteiset, linnut, sienet kuin maaperän mikrobitkin.

Niitty sekä niiden luonnonkasvit ja pölyttäjähyönteiset ovat uhanalaistuneet maankäytön muutosten vuoksi. Niityttäminen onkin tärkeää toimintaa luonnon monimuotoisuuden puolesta. Lisäksi niityt tuovat piristävää vaihtelua kaupunkiympäristöön.

Niitytjen kehittymiseen kuluu aikaa, ja lopullisen tuloksen näkee usein vasta vuosien päästä.

**Ihaille kukkia,
mutta älä poimi!
Kuinka monta
eriväristä
kukkaa näet?**

LUE LISÄÄ
PÖLYTTÄJÄ-
AUTTAMISESTA:
sl.fi/polyttejat

TÄRKEITÄ LUONNONVARAISIA PÖLYTTÄJIÄ

KIMALAISET	ERAKKOMEHLÄISET	PÄIVÄPERHOSET	KUKKAKÄRPÄSET
			

PRIODIVERSITY **NATURA 2000** **EUROOPAN UNIONIN OSARAHOITAMA**

Kyltti on tuotettu osana Euroopan unionin rahoittamaa Prodiversity LIFE -hanketta. Arvoston sisältö heijastelee sen tekijöiden näkemyksiä, eikä Euroopan unioni tai CINEA ole vastuussa arvoston sisältämien tietojen käytöstä.

Pihavinkkejä ja luonnonkukkabingo

- Haluatteko kannustaa kuntalaisia pölyttäjien auttamiseen omilla pihallaan?
- Tulostakaa jakoon kaksipuolista A4-kokoista esitettä, jossa toisella puolella on vinkkejä pölyttäjien auttamiseen omalla pihalla ja toisella puolella luonnonkukkabingo
 - Bingossa on mukana nurmikoillakin viihtyviä yleisiä luonnonkukkia

VINKKEJÄ PÖLYTTÄJÄYSTÄVÄLLISEEN PIHAAN
Suosi monipuolista ympäristöä kaikin tavoin! Metsä, niitty, keto, pensaikko, kosteikko, lampi, heinikko, kallio, kivikko... Voitko kokeilla pienessä mittakaavassa pihallasi?

KEVÄTTÄ KOHDEN

- Älä kiirehdi kevätsiivousta, odota lämpimiä jaksia, että ötökät ehtivät herätä suojistaan.
- Jätä lehtiä ainakin pensaiden ja puiden alle sekä kukkapenkeihin.
- Istuta pihalle ja parvekkeelle kevätkukkia sekä vaali pajuja.
- Varjele kevään pörräisiä, niistä riippuu usein koko pesällisen elämä.
- Unohda kevätruiskutus, kokonaan ja lopullisesti.

KESÄLLÄ

- Istuta ja kylvä runsaasti eri aikaan kukkivia hyviä mesikasveja. Suosi kotimaisia luonnonkasveja.
- Jätä osa nurmesta leikkaamatta. Anna sen kehittyä upeaksi niityksi tai apilanurmeksi.
- Perusta niitty.
- Hävitä haitalliset vieraslajit.
- Kastele kukkivia kasveja kuivina jaksoina.
- Tutki, tarkkaile, kuvaa ja nauti!
- Älä käytä torjunta-aineita.

SYKSYLLÄ

- Istuta kukkasipuleita kevättä ajatellen.
- Kylvä luonnonkasvien siemeniä, niin se saavat talven aikana kylmäksittelyn.
- Jätä risu- tai lehtikasa pihan kulmalle tai rakenna risuaita.
- Perusta pieni avokomposti puutarhan lehti- ja risujätteelle.
- Jätä rinteeseen avointa maata tai kokoa pieni hiekka- tai soraharju suojaiselle paikalle.

TALVEA AJATELLEN

- Tarkista, että pölyttäjiä on suojapaikkoja talveksi.
- Rakenna hyönteishotelli esim. ruo'oista ja lehtipuiden kappaleista, joihin porattu 4-8 mm terillä reikiä.
- Suosi lahoppuuta, säästä vanha klapipino, maapuu tai pötkelö.
- Säästä talventörröttäjiä pesäpaikoiksi. Voit leikata varsia vähän, jotta niiden sisus tulee esiin.

Esite on tuotettu osana Euroopan unionin rahoittamaa Biodiversity LIFE -hanketta. Aineiston sisältö heijastelee sen tekijöiden näkemyksiä, eikä Euroopan unioni tai CINEA ole vastuussa aineiston sisältämien tietojen käytöstä.

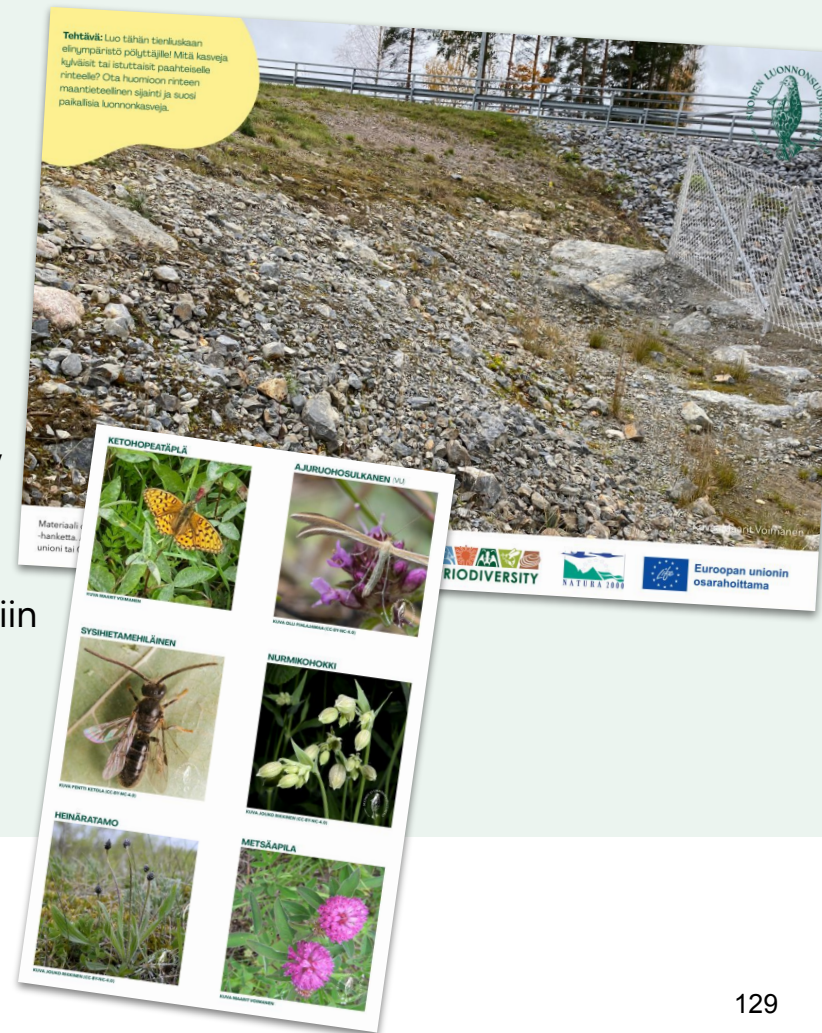
 LUE LISÄÄ PÖLYTTÄJIEN AUTTAMISESTA!
sll.fi/polyttajat

 PRIODIVERSITY
Euroopan unionin osarahoittama

 SUOMEN LUONNON-SUOJELULIITTO

Niitytyspeli

- Niitytyspelin avulla voitte ideoida erilaisten alueiden niityttämistä
- Pelialustoina kuusi eri elinympäristöä
 - Hiekkakenttä, nurmikko, liikenneympyrä, tienliuska, liikenneviheralue ja vanha peltö
- Peli sisältää lisäksi lajikortit ja ohjeet
 - Kasvikortit auttavat ideoimaan, mitä kasveja erilaisiin olosuhteisiin voi kylvää
 - Pölyttajakortit auttavat hahmottamaan kasvien ympärille rakentuvaa eliöyhteisöä

Työkalupakki kunnille vieraslajitilanteen hallintaan

- Luonnonsuojeluliiton koordinoima VieKas LIFE -hanke (2018–2023) kokosi hankkeen aikana hyödyllisiksi todettuja toimenpide-ehdotuksia vieraslajityökalupakiksi
 - Tarkoitus on auttaa kuntia käynnistämään tai kehittämään vieraslajityötä alueellaan
 - Sisältää 68 yksisivuista tietokorttia pdf-muodossa
- Työkalupakista on myös ruotsinkielinen ja englanninkielinen versio

Ennaltaehkäisy

1. Luvattomien kasvijättekasojen merkintä maastoon ja poistaminen

Kotipihoilta ja -puutarhoista peräisin olevat luvattomat kasvijätetunkiot ovat vieraslajien merkittävimpiä leviämisyöliä luontoon ja kunnan alueelle.

Leviämisen ehkäisemiseksi kunta voi neuvoa ja tarjota asukkaille leviämisriskiä pienentäviä tapoja käsitellä puutarhajätettä

Toimi näin

Kartoita luvattomien kasvijätetunkoiden sijaintoja ja toimita kohteille toiminnan luvattomuudesta ja haitallisista seurauksista kertova infokyltti.

Tee vuosittain toistuvaa viestintää asukkaille asianmukaisista tavoista käsitellä puutarhajätettä sekä kiellostä hylätä jätettä oman kiinteistön rajojen ulkopuolelle.

Toiminnan hyödyt

Lisäämällä asukkaiden tietoisuutta vieraslajien leviämistavoista ja haitoista vähennetään vieraslajien tarkoituksellista tai tahatonta leviämistä, ja vältetään mahdollisilta tulevilta haitoilta ja suurilta torjuntakustannuksilta.

Lisätietoja

Tutustu vieraslajit.fi-sivustolla Luonnonsuojeluliiton ohjeisiin vieraslajeja sisältävän puutarhajätteen oikeasta käsittelystä

[Vieraslajijätteen käsittelyohjeet kotipihoille ja taloyhtiöille](#)

 Suomen luonnonsuojeluliitto VieKas

Vieraslainäyttely

- Näyttelyä saa lainata toimituskuluja vastaan
 - Yhteyshenkilö Titta Vikstedt: titta.vikstedt@sl.fi
- Koostuu kahdesta n. 2,5 x 2,5 m kaksipuolisesta seinästä
- Näyttely mahtuu kahteen painavaan kangaskassiin (mitat n. 1 m x 40 cm x 40 cm)
- Tuotettu Viekas LIFE -hankkeessa

Kuva: Titta Vikstedt

- Tulostettavat A4 esitteet:
jättipalsami ja jättiputket
- Lajin ja sen torjunnan esittely
- Tuotettu Viekas LIFE
-hankkeessa

- Tulostettavat A4 esitteet:
jättipalsami ja jättiputket
- Lajin ja sen torjunnan esittely
- Tuotettu Viekas LIFE
-hankkeessa

SUOMEN
LUONNON-
SUOJELULIITTO

Talkoo-opas

- Haluatteko järjestää talkoita tai kannustaa kuntanne asukkaita vieraslajitalkoiluun?
- Apua löytyy talkoo-oppaastamme:
[Opas vieraslajitalkoiden järjestämiseen](#)
- Tuotettu Viekas LIFE -hankkeessa

Haitalliset vieraslajit ja niiden hallinta -kurssi

- [Vieraslajikurssi verkossa](#) (YouTube / luentodiat)
- Suunniteltu puutarha-alan ja luonto- ja ympäristöalan opiskelijoille
- Soveltuu hyvin kaikille vieraslajien parissa työskenteleville, myös esim. urakoitsijoille ja aliurakoitsijoille
- Tuotettu Viekas LIFE -hankkeessa

Loppurefleksio

Pohdi seuraavia väittämiä.

Väittämät

1. Opin koulutuksesta jotain uutta.
2. Olen käyttänyt luonnonkasveja kukkaistutuksissa.
3. Kuntani hoitaa perinnebiotooppeja ja niittyjä.
4. Kuntani on lisännyt kukkivia nurmikoita ja niittyjä.
5. Vieraslajien torjunta on kunnassani suunnitelmallista
6. Haluaisin tehdä enemmän pölyttäjien puolustamiseksi omassa kunnassani.

Anna palautetta!

Palautekysely
on auki
syyskuuhun
2028.

Kuva: Titta Vikstedt

Kiitos!

Lisätiedot:

sll.fi/puolusta-polyttajia

Kuva: Titta Vikstedt